БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад-Монголой ҮНЭН

№ 276 (8496)
НОЯБРИИН 24
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1957 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын-горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн.

Социалистическэ оронуудай коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэрэй Зүблөөн тухай мэдээсэл

Социалистическэ оронуудай коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэрэй Зүблөөн 1957 оной ноябриин 14—16-да Москвада болоо. Тус зүблөөндэ Албаниин ажалай партиин, Болгариин коммунистическэ партиин, Венгриин хүдэлмэришэнэй социалистическэ партиин, Вьетнамай ажалшадай партиин, Германиин Социалистическэ нэгэдэмэл партиин, Хитадай Коммунистическэ партиин, Корейн Ажалай партиин, Монголой арадай-революционно партиин, Польско хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин, Румынска хүдэлмэришэнэй партиин, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин, Чехословакиин Коммунистическэ партиин делегацинууд хабаадаба.

Социалистическэ оронуудай коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай Декларации энэ Зүблөөн дээрэ нэгэн дуугаар баталан абтаа. Тэрэнэй текстнь эндэ тунхаглагдаба.

1957 оной ноябриин 14—16-да Москвада болоһон, социалистическэ оронуудай коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэрэй Зүблөөнэй ДЕКЛАРАЦИ

Албаниин ажалай партиин, Болгариин коммунистическэ партиин, Венгриин хүдэлмэришэнэй социалистическэ партиин, Вьетнамай ажалшадай партиин, Германиин Социалистическэ нэгэдэмэл партиин, Хитадай Коммунистическэ партиин, Корейн ажалай партиин, Монголой арадай-революционно партиин, Польско хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин, Румынска хүдэлмэришэнэй партиин, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин, Чехословакиин Коммунистическэ партиин түлөөлэгшэд уласхоорондын мүнөөнэй байдалда, эб найрамдалай ба социализмын түлөө тэмсэлдэ хамаатай шухала зорилгонуудые, мүн эдэнэй хоорондохи харилсаанууд тухай асуудалнуудые энэ Зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсээ.

Тус Зүблөөндэ хабаадаһан коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинуудай һанал бодолынь эндэ хэлсэгдэһэн бүхы асуудалнуудаар аб адли байжа, уласхоорондын мүнөөнэй оршон байдалые нэгэн һаналтайгаар сэгнэбэ. Тэрэшэлэн уласхоорондын коммунистическэ хүдэлөөндэ хамаатай юрэнхы асуудалнууд Зүблөөн дээрэ мүн лэ гараһан байна. Зүблөөндэ хабаадагшад Декларациингаа проект тодорхойлон зохёоходоо капиталистическэ оронуудай ахадүү партинуудай түлөөлэгшэдтэй зүбшэһэн байна. Энэ Зүблөөндэ хабаадаагүй ахадүү партинууд Деклараци дотор хэлэгдэһэн һанамжанууд тушаа өөһэдынхеэрээ сэгнэжэ, шиидхэбэри гаргаха болоно.

I.

Капитализмһаа социализмда орохо ябадал—мүнөө сагай үндэһэн асуудал болоно. Россида болоһон Октябриин Агууехэ социалистическэ революци энээниие үүсхэн эхилһэн юм. Мүнөө бүхы дэлхэйн хүн зоной гурбанай нэгэнһээ олониинь—950 миллион үлүүтэй хүнүүд социализмын замда ороод, шэнэ ажабайдал зохёон байгуулжа байна. Социализмын хүсэнэй асари ехэ хүгжэлтэнь империализмда эсэргүү национальна хүдэлөөнэй хүсэн түгэс ургалтые дайнай хойто тээ дэмжэн бадаруулһан байха юм. Һүүлэй 12 жэлэй турша дотор Хитадай Арадай Республика, Вьетнамай Демократическа Республика, Корейн Арадай Демократическа Республикаһаа гадна, үшөө 700 миллион үлүүтэй хүн зон колониальна дарлалтаһаа хахасаад, өөһэдын национальна сүлөөтэ гүрэнүүдые тоггоогоо. Колонинуудай, бэеэ даагаагүй оронуудай арадууд үшөөл богоолшологдоһоор байбашье, национально-сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлээ улам шангадхана. Социализмын ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүгжэлтэ империализмын һандаран уналгые эрид түргэдхөө. Хүн түрэлтэнэй ехэнхи хубиие империализм зонхилжо шадахаяа болинхой. Империалистическэ гүрэнүүдтэхи общество ангиин гүн ехэ зүрилдөөнүүдтэ, тэдэ гүрэнүүдэй хоорондын зүришэлдөөнүүдтэ нэрбэгдэн талхигдана; тиихэдэ тэдэ оронуудай хүдэлмэришэн ангинь империализмын ба монополинуудай политикада улам улам шангаар эсэргүүсэнэ, байдалаа һайжаруулхын түлөө, демократическа эрхэ сүлөөгэй түлөө, эб найрамдал болон социализмын түлөө тэмсэнэ.

Мүнөө сагтахи дэлхэйн хүгжэлтэ ниитын тад ондоо хоёр системын мүрысөөнэй ябаса ба үрэ дүнгүүдээр тодорхойлогдодог юм. Социализмын 40 жэл соохи хүгжэлтэ юу харуулааб гэхэдэ, ниитын системэ болоһон социализм капитализмһаа холо булюу байна. Социализм мандажа, капитализмын хэзээшье үзөөгүй, туйлахашьегүй эршэ темптэйгээр үйлэдбэрилгынгөө хүсые хүгжөөгөө, ажалшадай материальна ба культурна байдалые дээшэнь дэбжээгээ. Экономикын, наука болон техникын талаар Советскэ Союзай туйлаһан ехэ амжалтанууд, социалистическэ байгуулалтын хэрэгтэ социалистическэ бусад оронуудай туйлаһан үрэ дүнгүүд социализмын гайхамшаг бата бэхиие эли тодоор гэршэлэн харуулаа. Социалистическэ гүрэнүүдэй ажалша зон үнэнтэ сүлөө, демократическа эрхэ эдлэнэ, тэндэхи арадай засаг түрэ улад зоной политическэ нэгэдэл, нацануудай тэгшэ эрхэ ба хани барисаа хангана, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин хамгаалха, дарлагдаһан арадуудай сүлөөрэлгын тэмсэлые дэмжэхэ зорилготой гадаадын политика бэелүүлнэ. Улам ургажа, батажажа байгаа дэлхэйн социалистическэ системэ эб найрамдалай, арадуудай дэбжэлтын ба сүлөөтэ байдалай аша туһада зорюулагдан, уласхоорондын оршон байдалда бүри ехээр нүлөөлдэг боложо байнхай.

Социализмын дээшээл дэбжэхэдэ, харин империализм улам уруугаа орожо байна. Колониальна системын һандарһанһаа шалтагаалан, империализмын хүсэн нилээд ехээр һулараа. Колониальна дарлалтаһаа сүлөөрһэн оронууд бэеэ даанхай байдалаа аршалан хамгаална, экономическа талаараа дулдыдадаггүй байхын түлөө, арадуудай хоорондын эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэнэ. Социалистическэ системын оршон мандаһан ушар, адли тэгшэ эрхэтэй байлгын үндэһөөр эдэ оронуудта социализмын оронуудай туһаламжа үзүүлдэг ябадал, эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта эсэргүү, эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй талаар социализмын оронуудай ба эдэ бусад оронуудай хоорондохи хани харилсаан хадаа национальна сүлөөгөө хамгаалха, социальна дэбжэлтын замаар тус оронуудай арадуудай дабшаха ябадалые хүнгэдхэнэ.

Империалистическэ гүрэнүүдтэхи үйлэдбэрилгын хүсэнэй ба үйлэдбэридэхи харилсаанай хоорондын зүришэлдөөн улам хурсадажа байнхай; мүнөөнэй наука болон техникэ олон талаараа социальна дэбжэлтын аша туһада, бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада зорюулагданагүй. Юундэб гэхэдэ, общественын үйлэдбэрилгын хүсэнэй хүгжэлтэдэ капитализм һаадхэдэг, муудхаадаг байна. Дэлхэйн капиталистическэ экономико тогтууригүй, һула зандаа үлэнхэй. Капиталистическэ хэдэ хэдэн оронуудтахи үйлэдбэринь мүнөөдөө хөөдхэлэн байна, энэнь буу зэбсэгэй ехээр гаргагдажа байһан бусад саг зуурын ябуулгануудай бэхи бэшэ үндэһэ һуури дээрэһээ ехэнхидээ шалтагаалан туйлагдана. Гэбэшье, капиталистическэ экономико шэнэ һандаралнууд ба кризисүүдһээ зайсажа шадахагүй. Энэ саг зуурын туйлалтань капиталистическэ оронуудтахи зарим хүдэлмэришэдэй дундахи реформистска хооһон хубхай бодолые дэмжэнэ. Хүгжэнги капиталистическэ оронуудай хүдэлмэришэн ангиин зарим хубинь улам һүжэржэ байгаа дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүүсэн, байдалаа һайжаруулхын түлөө тэмсэжэ, дайнай хойтохи үе соо салин хүлһэеэ зарим тэды нэмээлгэһэн байна. Теэд хэдэн тиимэ оронуудтахи бодото салин хүлһэн дайнай урда тээхиһээ бага байһаниинь элитэ. Гэбэшье, олонхи капиталистическэ оронуудай, илангаяа колонинууд ба бэеэ даагаагүй оронуудай, хэдэн миллион ажалшад ядуу тулюур байдалтай байһаар. Хүдөө ажахы худар монополинуудай ехээр добтолон ороһонһоо, тэдэнэй баадхадаг үнэ сэнгүүдэй политикаһаа, банковска урьһа зээлиин системэһээ шалтагаалан, яаралтайгаар зэбсэглэлгэһээ боложо алба налогой ехээр нэмэһэнһээ шалтагаалан, олонхи таряашад үгырэн хооһоржо үргэлжэлһөөр. Буржуази хүдэлмэришэн анги хоёрой хоорондын зүришэлдөөнһөө гадна, мүн монополистическэ буржуази болон бүхы арад зоной хоорондохи, нэгэн талаһаа США-гэй монополистическэ буржуази ба нүгөө талаһаа бусад бүхы капиталистическэ оронуудай арад зоной ба буржуазиншье хоорондохи зүришэлдөөн улам хурсадажа байна. Капиталистическэ оронуудай ажалшад мүнөө тон муу байдалтай. Тиимын тула, энэ хүндэ байдалһаамнай социализм лэ гаргаха гэжэ улам ехээр сэдьхэдэг боложо байнхай. Тиин, социализмын түлөө эдэбхитэй тэмсэлдэ тэдэниие элсүүлхэ таатай зохид арга боломжо бүри ехэ боложо байна.

США-гэй эзэрхэг түримхэй империалистическэ бүлэгүүд хүсэ баримталха политика гэдэгые бэелүүлэн, дэлхэйн олонхи оронуудые зонхилхо гэжэ оролдоно, общественын хүгжэхэ хуули ёһонтой зохилдуулан хүн түрэлтэнэй дабшажа байгаа хүдэлөөндэ һаад хэхэ гэжэ һэдэнэ. Тэдэнэр «коммунизмда эсэргүү тэмсэһэн» хэбэртэйгээр улам олон оронуудые зонхилолго дороо оруулха, демократическа сүлөөе үгы хүүлхэ гэжэ оролдоно, хүгжэнги капиталистическэ оронуудай национальна бэеэ даанги байдалда аюул тохёолдуулна, сүлөөрһэн арадуудые шэнэ маягтай колониальна дарлалтада оруулха гэжэ эрмэлзэнэ, социалистическэ оронуудта эсэргүү дайсан харша һүйдхэлэй хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулна. Америкын Холбоото Штадуудай эзэрхэг түримхэй мэдээжэ бүлэгүүд өөрынгөө политикые үндэһэ болгон, капиталистическэ дэлхэйн бүхы хархис хүсэнүүдые өөрыгөө тойруулан хамтаруулха гэжэ оролдоно. Тиин эдэ бүлэгүүд дэлхэйн бүхы хархис аашын гаргагдадаг центр боложо байна, арад түмэнэй тон хорото дайсад болонхой. Арад түмэндэ харша эдэ эзэрхэг түримхэй империалистическэ хүсэнүүд өөһэдынгөө политикаар өөһэдтөө хосорол бэлдэжэ, өөһэдыень үгы хэхэ хүсэ өөһэдөө бии болгожо байна.

Империализмын бии байгаа сагта эзэрхэг түримхэй дайнай үүдхэгдэхэ шалтагаан үлэхэ болоно. Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ американска, английска, французска болон бусад империалистнууд, тэдэнэй туһамаршад Индо-Хитадта, Индонезидэ, Корейдэ, Малайда, Кенидэ, Гватемалада, Египедтэ, Алжирта, Оманда, Йеменэдэ дай хээд гү, али хэжэ байна. Гэхын дашарамда, эзэрхэг түримхэй империалистическэ хүсэнүүд буу зэбсэг хороохоёо, атомна ба водородно зэбсэг хэрэглэхэ, үйлэдбэрилхэ ябадал хорижолхоёо, энэ зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадал дары болюулха тухай хэлсээ баталхаяа үсэд нэтэрүүгээр арсана, «хүйтэн дайн» гэдэгые үргэлжэлүүлнэ, ехээр зэбсэглэжэ, сэрэгэй шэнэ базануудые бии болгожо, амгалан байдал һүйдхэхэ эзэрхэг түримхэй политика ябуулжа, шэнэ дайнай аюул тохёолдуулжа байһаар. Ядерна зэбсэг хорижолхо хэлсээнэй үшөө баталагдаагүй байтар, дэлхэйн дайнай үүдхэгдээ һаа,—үзэгдөө дуулдаагүй ехэ һандаргаха хүсэтэй ядерна дайн зайлашагүй болохо.

Баруун Германида США-гэй туһаламжаар германска милитаризм һэргээгдэжэ, Европын центртэ дайн байлдаанай ехэ аюул бии боложо байна. Амгалан байдалда аюул тохёолдуулжа байгаа баруунгерманска милитаризмда, үһөөрхэлгэдэ эсэргүү тэмсэл—эб найрамдал хүсэдэг немец арадай, Европын бүхы арадуудай шухала зорилго болоно. Германиин түүхэдэхи түрүүшын хүдэлмэришэд, таряашадай гүрэн болохо Германска Демократическа Республика энэ тэмсэлдэ илангаяа ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Энэ зүблөөнэйхид тус гүрэндэ талархадаг, бүрин түгэс дэмжэлгэ үзүүлхэ байһанаа мэдүүлнэ.

Гэхэ зуура, империалистнууд Дүтын ба Дүндада Зүүн зүгэй сүлөөдэ дуратай арадуудта «Даллес—Эйзенхауэрэй уршагта түсэб» баадхаха гэжэ оролдон, энэ нютагуудтахи амгалан байдалда аюул тохёолдуулжа байнхай. Тэдэнэр хадаа бэеэ даанхай Сиридэ эсэргүү элдэб хорото үгэсэлгэ, хардалга гүрдэлгэ эмхидхэнэ. Сири, Египет болон бусад араб оронуудта эсэргүү хорото ябуулгануудынь араб гүрэнүүдые таһалан һалгааха, илган гансаардуулха, тиигээд сүлөөтэ, бэеэ дааһан байдалыень усадхахаар зам сэбэрлэхэ гэһэн уг зорилготой.

СЕАТО гэдэг эзэрхэг түримхэй бүлэглэл Зүүн Урда Азида дайнай аюул тохёолдуулна.

Дайн тухай гү, али амгалан ёһоор зэргэ оршон байлга тухай асуудал дэлхэйн политикын үндэһэн асуудал болонхой. Бүхы оронуудай арадууд империализмын үүдхэжэ байгаа дайн сэрэгэй аюул тушаа тон һэрэмжэтэй байха ёһотой.

Мүнөө эб найрамдалай хүсэн айхабтар ехээр ургаад, дайн байлдаа зайсуулха бодото арга боломжо бии болоо. Египедтэ эсэргүү империалистнуудай эзэрхэг түримхэй хүсэнэй буруу һүрэһэн ябадал энэ ушарые эли тодоор гэршэлэн харуулаа. Тэрэшэлэн Венгридэхи арадай-демократическа байгууламжые унагаахын тулада контрреволюционно хүсэ хэрэглэхэ гэһэн империалистнуудай түсэб мүн лэ буруу һүрөө.

Мүнөө сагай асари ехэ хүсэнүүд: Советскэ Союзай толгойлдог социалистическэ гүрэнүүдэй эбдэршэгүй бата лагерь; империализмда эсэргүү хараа бодол баримталдаг, социалистическэ оронуудтай хамта эб найрамдалай үргэн ехэ зоно эмхидхэжэ байгаа Азиин болон Африкын эб найрамдал хүсэдэг гүрэнүүд; дэлхэйн хүдэлмэришэн анги, тэрэнэй түрүү манлай болоһон коммунистическэ партинууд; колонинууд ба колони шахуу оронуудай арад зоной сүлөөрэлгын хүдэлөөн; эб найрамдалай түлөө арадуудай олониитын хүдэлөөн эб найрамдалай хэрэгые хамгаалан тэмсэнэ; хамааронгүй байхабди гэжэ соносхоһон Европын оронуудай арадууд, Латинска Америкын арадууд, империалистическэ оронуудай өөһэдынь арад зон шэнэ дай үүдхэхэ түсэбүүдтэ эрид шууд эсэргүүсэнэ. Энэ ехэ хүсые нэгэдхээд байбал, дайн сэрэгэй үүдхэгдэхэ аюулые зайсуулжа болохо. Дай жүрөөдэдэг империалистическэ хархисуудай дай үүдхэхэ гэжэ зүрхэлөөд байгаа һаань, империализм өөрөө хосорон барагдаха. Юундэб гэхэдэ, иимэ хүндэ хүшэр гасалан зоболон, гэмтэл хохидол ушаруулдаг байгуулалтые арадуудай саашадаа тэсэхэ арганьгүй.

Энэ Зүблөөндэ хабаадаһан коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинууд иигэжэ мэдүүлнэ: хоёр системын амгалан ёһоор зэргэ оршон байлга тухай Ленинэй гол заабари мүнөөнэй оршон байдалда КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүд дотор саашадаа хүгжөөгдөөд социалистическэ оронуудай гадаадын политикын бата үндэһэ һуури, арадуудай хоорондын эб найрамдалай ба хани барисаанай найдамтай үндэһэ һуури болоо. Хитадай Арадай Республикын, Индиин Республикын хамтадаа дурадхаһан табан гол ёһон, тэрэшэлэн Азиин ба Африкын оронуудай Бандунгска конференциин баталан абаһан шиидхэбэринүүд амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын хэрэгтэ тааран зохилдохо байна. Эб найрамдалай түлөө, амгалан ёһоор зэргэ оршон байхын түлөө тэмсэл мүнөө үедэ дэлхэйн бүхы оронуудай үргэн олон зоной эрилтэ болонхой.

Коммунистическэ партинууд эб найрамдалай түлөө тэмсэлые өөһэдынгөө эгээн шухала зорилгодо тоолоно. Эдэ партинууд эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдтэй хамтадаа дайн байлдааe зогсоохын тула, өөһэдһөөнь дулдыдаха бүхы юумэ хэхэл байха.

II.

Социалистическэ гүрэнүүдэй, бүхы оронуудтахи коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинуудай һаналаа нэгэдэлгые, ахадүү ёһоной харилсаа холбооe бэхижүүлхэ, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй, национально-сүлөөрэлгын ба демократическа хүдэлөөе нэгэдхэн жагсааха хэрэг мүнөөнэй оршон байдалда онсо шухала удхашанартай болоо гэжэ Зүблөөндэ хабаадагшад тоолоно.

Бодото байдалаар шалгагдан һайшаагдаһан марксизм-ленинизмын гол ёһонууд, пролетарска интернационализмын гол ёһонууд дэлхэйн социалистическэ системые бүридүүлэгшэ оронуудай, бүхы коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинуудай харилсаанайнь үндэһэ һуури болоно. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахиха политика ябуулдаг, эб найрамдалай ба социальна дэбжэлтын түшэг тулгууринь болоһон Советскэ Союзые, социалистическэ оронуудые дэмжэхэ гээшэ мүнөө бүхы оронуудай ажалшадай аша туһадань харюусана. Хамаг оронуудай хүдэлмэришэн анги, демократическа хүсэнүүд, ажалшад хамтынгаа хэрэгэй аша туһада зорюулжа холбоо барисаагаа саг үргэлжэ бэхижүүлхые хүсэдэг, анха түрүүшын ба эгээн хүсэтэй социалистическэ гүрэн болохо Советскэ Союзда, Хитадай Арадай Республикада, бүхы социалистическэ гүрэнүүд дотор бэелүүлэгдэжэ байгаа түүхэтэ, политическэ, социальна туйлалтануудые социализмын дайсадай хорото аашаһаа хамгаалха, тэдэнээ улам үргэдхэхэ ба улам бэхижүүлхэ хэрэгые тон шухалада тоолодог байна.

Социалистическэ оронуудай өөһэд хоорондын харилсаан тон тэгшэ эрхэтэй байлгын, газар дайдынгаа бүрин бүтэн байха ябадалые хүндэлэлсэлгын, гүрэнэй талаараа бэеэ даанхай, бүрин сүлөөтэй байлгын, өөр өөрынгөө дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархагүйн үндэһөөр бэелүүлэгдэнэ. Энэмнай шухала ёһо гурим болоно, гэхэ зуура социалистическэ оронуудай хоорондын харилсаанай гол удханьэнэ тэдыгээр дүүрэхэгүй байна. Эдэ оронуудай ахадүүгэй гуримаар харилсан туһалалсадагынь тиимэ харилсаа холбооной тон шухала хуби бололсоно.. Тиигэжэ харилсан туһалалсаха зэргээр социалистическэ интернационализмын гол ёһон бодото дээрээ бэелүүлэгдэнэ.

Тон тэгшэ эрхэтэй байлгын, алишье талаараа ашагтай туһатай байлгын, хани ёһоор харилсан туһалалсалгын үндэһөөр, социалистическэ гүрэнүүд хоорондоо экономическа ба культурна үргэн ехэ харилсаа холбоо тогтоогоо. Энэнь социалистическэ орон бүхэнэй экономическа, политическэ, бэеэ даанхай байдалые улам бэхижүүлхэ, социалистическэ оронуудай хани нүхэсэлые бүхы дээрэнь батадхаха хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэнэ. Социалистическэ гүрэнүүдэй хоорондохи экономическа болон культурна харилсаагаа улам үргэдхэхэ ба нарижуулан һайжаруулхань лабтай.

Бусад бүхы оронуудай зүгһөө хүсэлэн гартаад байгаа һаань, социалистическэ гүрэнүүд болбол тэгшэ эрхэтэй, алишье таладаа ашагтай байлгын, дотоодын хэрэгүүдтээ хамааралсангүй байлгын үндэһөөр, тэдэнтэй экономическа ба культурна холбоо барисаагаа бүхы талаарнь үргэдхэхэ гэжэ оролдоно.

Социалистическэ гүрэнүүдэй һанал бодолой нэгэдэл ямар нэгэн ондоо гүрэнүүдтэ эсэргүү шэглүүлэгдэдэггүй. Тэрээнһээ гадна, энэ нэгэдэлынь эб найрамдал хүсэдэг бүхы арадуудай аша туһада зорюулагдана, дай жүрөөдэдэг империалистическэ бүлэгүүдэй эзэрхэг түримхэй забдалгые һаатуулан, улам бэхижэжэ байгаа эб найрамдалай хүсэнүүдые дэмжэнэ, һайшаана. Социалистическэ оронууд дэлхэйе сэрэгэй бүлэглэл болгон хубааха ябадал буруушаадаг юм. Тиигэбэшье, сэрэгэй бүлэглэлые алишье талаһаа усадхаха тухай социалистическэ оронуудай дурадхалнуудые баруун гүрэнүүдэй зүбшөөхэеэ арсаад байһан мүнөөнэй оршон байдалда, өөһэдыгөө хамгаалха зорилготой ба Европын арадуудай аюулгүй байдал сахиха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха зорилготой Варшавска хэлсээнэй организаци оршон байха ба улам бэхижүүлэгдэхэ ёһотой болоно.

Социализмын ниитэ замда ороһон, социально-экономическа байгуулалтын, гүрэнэйнгөө засаг түрын талаар ангиин нэгэ удха шэнжэтэй байһан дээрэһээ, бэе бэеэ дэмжэхэ ба туһалха шухала байһан ушарһаа, империализмда эсэргүү, социализмын ба коммунизмын илалтын түлөө тэмсэлэйнгээ эрилтэ болон уг зорилгын нэгэн адли байһан дээрэһээ, бүгэдэндэ зам заагша марксизм-ленинизмын суртал баримталдаг дээрэһээ социалистическэ гүрэнүүд хани холбоо байгуулан нэгэдээд байна.

Социалистическэ оронуудай нягта эмхидэл, бата нэгэдэлынь социалистическэ орон бүхэнэй национальна бэеэ даанхай, сүлөөтэ байдалтай байха үнэн бодото найдабари болоно. Социализмын оронуудай хоорондохи ахадүү ёһоной харилсаан ба хани барисаае улам бэхижүүлхын тулада коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай марксистсколенинскэ интернациональна политика баримталха шухала, интернационализмые патриотизмтай тааралдуулан бэелүүлгын үндэһөөр бүхы ажалшадые хүмүүжүүлхэ, буржуазна национализмын ба шовинизмын хор үлэгдэлнүүдые усадхан зайсуулхын түлөө эрид шууд тэмсэхэ шухала. Социалистическэ оронуудай хоорондохи хани харилсаанай бүхы асуудалнууд социалистическэ интернационализмын гол ёһонуудые наринаар сахилгын үндэһөөр, нүхэрэй гуримаар зүбшэн хэлсэгдэжэ, бүримүһэн шиидхэгдэхэ байна.

III.

СССР-тэ социализмын илаһан ушарые, арадай демократиин оронуудтахи социалистическэ байгуулалтада туйлагдаһан амжалтануудые бүхы оронуудай үргэн олон хүдэлмэришэн анги болон ажалшад улам гүнзэгыгөөр ойлгон талархадаг боложо байнхай. Социализмын үзэл суртал улам олон миллион хүнүүдэй дунда дэлгэрнэ. Иимэ байдалай тохёолдоод байхада, империалистическэ буржуази хадаа олониитын үзэл бодолдо нүлөөлхэ ябадал улам ехэ удхашанартай гэжэ тоолодог болоод, социализмые хазагайруулна, марксизм-ленинизмые хардана, олониитые мэхэлжэ, тэдэниие худхуулна. Тиимэһээ олониитые марксистско-ленинскээр хүмүүжүүлхэ ябадалые улам шангадхаха, буржуазна үзэл бодолтой тэмсэхэ, социализмые болон коммунистическэ хүдэлөөе хардажа байһан империалистическэ идхалга номнолгые, худал хуурмаг үгэнүүдыень элирүүлэн харуулха, социализмын, эб найрамдалай ба арадуудай хани барисаанай үзэл сурталые үнэншэмэ ойлгосотойгоор олоной дунда дэлгэрүүлэн тарааха гээшэ шухалын шухала удхашанартай хэрэг болобо.

Социалистическэ революци болон социализм байгуулха тушаа гол шухала асуудалнуудаар коммунистическэ ба хүдэлмэришэнэй партинуудай нэгэн адли һанамжа баримталдаг байһыень зүблөөн гэршэлэн харуулаа. Социализмын замда орожо байһан бүхы оронуудай нэгэн ниитэ гол шухала хэдэн жама ёһонуудта социалистическэ революциин болон социалистическэ байгуулалтын хүгжэлтэ үндэһэлдэг юм гэһэн марксистско-ленинскэ һургаалай зүб байһые СССР-эй, мүн социалистическэ бусад оронуудай дүй дүршэл эли тодоор гэршэлэн харуулба. Үни сагһаа хойшо тус тус үндэһэ яһатануудай түүхэдэнь бии болоһон элдэб олон онсо өөрэ зүйлнүүдэй, заншалнуудай бии байгаашье һаань, дурсагдаһан ниитэ жама ёһонууд хаа хаанагүй харагдадаг байна. Гэхэтэй хамта орон бүхэнэй национальна онсо өөрэ зүйлыень, заншалыень хододоо хараадаа абаха шухала.

Нэгэн ниитэ эдэ жама ёһонууд ямар бэ гэбэл: хүдэлмэришэн анги олониитэ ажалшадые хүтэлбэрилнэ, тиихэдэ хүдэлмэришэн ангиие марксистско-ленинскэ парти хүтэлбэрилнэ, тэдэнэр нэгэн формотойгоор пролетарска революци хэжэ, ямар нэгэн формотойгоор пролетариадай диктатура тогтооно; хүдэлмэришэн анги хадаа олониитэ таряашадай болон бусад ажалшадай олонхитой холбоо барисаатай болоно; капиталистическэ үмсэ усадхагдажа, үйлэдбэриин гол шухала хэрэгсэлнүүд ниитын зөөри болгогдоно; хүдөө ажахы удаа дараалуулан социалистическэ ёһоор хубилгагдана; социализм болон коммунизмые байгуулха, ажалшадай ажабайдалые һайжаруулха зорилгоор

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

1957 оной ноябриин 14—16-да Москвада болоһон, социалистическэ оронуудай коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэрэй Зүблөөнэй

ДЕКЛАРАЦИ

(Түгэсхэл)

арадай ажахы түсэбэй ёһоор хүгжөөгдэнэ; үзэл бодолой, соёл культурын талаар эрид ехэ социалистическэ хубилалта бэелүүлэгдэжэ, хүдэлмэришэн ангида, ажалшан арадта, социализмын хэрэгтэ үнэн сэхэ олон тоото интеллигенци бии болгогдон хүмүүжүүлэгдэнэ; үндэһэ яһанай дарлалта усадхагдажа, арадуудай хоорондо тэгшэ эрхэ, ахадүүгэй хани барисаан тогтоогдоно; гадаадын болон дотоодын дайсадай добтолгоһоо социализмын туйлалтанууд хамгаалагдана; тус ороной хүдэлмэришэн анги бусад оронуудай хүдэлмэришэн ангитай һаналаа нэгэдэнги байна—пролетарска интернационализм дэлгэрнэ.

Орон бүхэнэй түүхэ дээрэһээ дулдыдажа гараһан эрхэ байдалда тааралдуулан, социалистическэ революциин болон социалистическэ байгуулалтын нэгэн ниитэ гол ёһонууд ухаансар һайнаар хэрэглэгдэхэ ёһотой гэжэ марксизм-ленинизм тоолодог, бусад оронуудай коммунистическэ партинуудай политика болон тактикые тэрэ шэгтэнь, оройдоошье хубилгангүйгөөр хэрэглэжэ болохогүй гэжэ һургана. Тус үндэһэ яһатанай, тус национальна гүрэнэй онсо өөрэ зүйлнүүдтэйнь тааралдуулан коммунизмын гол шухала ёһонуудые зүбөөр хэрэглэхэ шухала гэжэ В. И. Ленин нэгэнтэ бэшэ һэргылэн хэлэһэн байна. Хэрбээ национальна онсо өөрэ зүйлнүүдынь тоохогүй болоо һаа, пролетарска парти хадаа ажабайдалһаа, олониитэһээ заатагүй холодохо, тиигэжэ социализмын хэрэгтэ ехэ хохидол заатагүй ушаруулагдаха байна. Гэхэтэй хамта национальна онсо өөрэ зүйлнүүдтэнь үлэмжэ ехээр анхаралаа хандуулжа, национальна онсо өөрэ зүйлнүүдыень хамгаалнабди гээд, социалистическэ революци болон социалистическэ байгуулалта тухай марксизм-ленинизмын бүгэдэниитын үзэл бодолһоо холодохо болоо һаа, энэ ушар мүн лэ социализмын хэрэгтэ ехэ хохидол заатагүй ушаруулха байна. Эдэ хоёр аюулнуудай алинтайншье нэгэн зэргэ тэмсэхэ шухала гэжэ Зүблөөндэ хабаадагшад тоолоно. Социалистическэ оронуудай коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинууд марксизм-ленинизмын бүгэдэниитын үзэл сурталай гол ёһонуудые өөһэдынгөө орон дотор революциин болон социализм байгуулгын бодото байдалтай тааралдуулха гэһэн гол ёһые шууд баримталха, өөһэдынгөө оронуудай бодото эрхэ байдалтай тааралдуулан социалистическэ революциин болон социалистическэ байгуулалтын ниитэ жама ёһонуудыень ухаалан зүбөөр хэрэглэхэ, бэе бэеһээ һургаал абаха, дүй дүршэлөө халан абалсаха ёһотой. Ажабайдалай дүй дүршэлөөр шалгагдаһан социалистическэ байгуулалтын ниитэ жама ёһонуудые зүбөөр ухаалан хэрэглэлгэ, мүн элдэб оронуудта социализм байгуулхадаа элдэб формо методүүдые хэрэглэһэн ушар марксизм-ленинизмын теоридо хамтаараа оруулһан хубита мүн.

Марксизм-ленинизмын теоретическэ үндэһэ һууринь хадаа диалектическэ материализм болоно. Энэ хадаа байгаалиин, обществын болон хүн түрэлтэнэй ухаан бодолой хүгжэлтын ниитэ жама ёһонуудые харуулһан үзэл мүн. Үнгэрһэн байдалдашье, мүнөө үедэшье, ерээдүйдэшье энэ үзэл бодол хэрэглэгдэжэ болохо. Тиихэдэ метафизика болон идеализм гэдэгүүд диалектическэ материализмда харша үзэлнүүд мүн. Хэрбээ марксистска политическэ парти элдэб асуудалнуудые хаража үзэхэдөө диалектика болон материализмда түшэглөөгүй һаа, бодото байдалтай тааралдаагүй, буруу шиидхэбэри гаргадаг, ухаан бодолынь урагшаа хүгжэхэеэ болидог, тиихэдэ бодото байдалһаа холодожо, боложо байгаа хэрэгүүд болон үзэгдэлнүүдые зүбөөр шэнжэлэн сэгнэжэ шадахаяа болидог, мүн ревизионистска гү, али догматическа алдуунуудые болон политикаяа ябуулхадаа алдуунуудые гаргадаг байна. Бодото ажал хүдэлмэридөө диалектическэ материализмые хэрэглэхэ, марксизм-ленинизмын үзэл бодолтойгоор бүхы хүдэлмэрилэгшэдөө, бүхы ажалшадаа хүмүүжүүлхэ гээшэ коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай шухалын шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн.

Хүдэлмэришэнэй, коммунистическэ хүдэлөөндэ үзэгдэдэг оппортунистическэ үзэл бодолдо эсэргүүсэн хэгдэдэг тэмсэлые шангадхаха гээшэ мүнөө ехэ шухала удхашанартай болобо. Ревизионизм болон догматизм гэдэгүүдые коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай зэргэнүүдһээ үгы болгон, эрид шууд зайсуулха шухала гэжэ Зүблөөн онсолон тэмдэглэнэ. Хүдэлмэришэнэй ба коммунистическэ хүдэлөөндэ шэбээлдэг ревизионизм болон догматизм гэдэгүүд урданшье, мүнөөшье уласхоорондын оршондо ушардаг байна. Догматизм болон сектантство гэдэгүүд марксизм-ленинизмын теорие хүгжөөхэ гэхэдэ, хубилжа байгаа бодото эрхэ байдалда тэрэниие зүбөөр ухаалан хэрэглэхэ гэхэдэ һаад хэдэг, бодото байдалые шэнжэлэн үзэхын орондо цитатануудай, номойхиин ёһоор асуудалнуудые шиидхэхэ ябадалда хүргэдэг, партиие олониитэһээ холсдуулдаг байна. Үргэн олониитэһээ таһаржа амяараа болошоһон парти хадаа хүдэлмэришэн ангиие хүтэлэн хэзээшье илалта туйлажа шадахагүй юм.

Хүдэлмэришэн ангиин революционно эршэ хүсые бууруулан барижа байдаг, капитализмые байлгахые гү, али тэрэниие һэргээхэ гэһэн эрилтэ табидаг буржуазна үзэл бодол байһан дээрэһээ ревизионизм, ондоогоор хэлэбэл, баруунай оппортунизм мүнөө үедэ гол шухала аюул болобо гэжэ догматизмые буруушааха зуураа, коммунистическэ партинууд тоолоно. Гэхэтэй хамта ямар нэгэн партиин хүгжэлтын зарим шатануудта догматизм болон сектантство мүн лэ гол аюул боложо болодог. Тиимэһээ мүнөө ямар гол аюул урдамнай байнаб гэжэ компарти бүхэн өөһэдөө тодорхойлхо ёһотой.

Засагые хүдэлмэришэн ангиин гартаа абаһан ябадал революциин эсэс бэшэ, харин оройдоол тэрэнэй эхиниинь гээшэ гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Засагые гартаа абаһанай һүүлээр, арадай ажахые социалистическэ ёһоор хубилгаха, социализмын экономическа болон техническэ база байгуулха талаар хүдэлмэришэн ангиин урда ехэ шухала зорилгонууд табигдадаг. Гэхэтэй хамта унагаагдаһан буржуази засагаа һөөргэнь гартаа абаха гэжэ ходоодоо эрмэлзэдэг; тиихэдэ буржуази, жэжэ буржуази болон тэдэнэй интеллигенциинь обществодо үшөөл ехэ нүлөө үзүүлһээр байдаг. Тиимэһээнь капитализм гү, али социализм гү—«хэниинь хэнээ» илаха гээшэб гэһэн асуудалые шиидхэхын тулада үшөөл удаан саг болзор хэрэгтэй болодог. Буржуазна нүлөөнэй бии байһан ушар ревизионизмын түшэглэдэг дотоодын эшэ үндэһэн мүн, харин империализмын зүгһөө хэгдэһэн түрилтэдэ булигдалга хадаа тэрэнэй гадаадын эшэ үндэһэн мүн болоно.

Мүнөө сагай ревизионизм хадаа марксизм-ленинизмын агууехэ һургаалые бузарлаха гэжэ һэдэнэ, энэ һургаал «хуушараа», тиимэһээ мүнөө үеын ниитын хүгжэлтэдэ хэрэглэгдэхэ аргагүй болоо гэжэ тэдэнэр соносхоно. Ревизионистнууд хадаа марксизмын революционно гол удхые үгы болгохо, хүдэлмэришэн ангиие болон ажалша арадые социализмда этигэхэеэ болюулха гэжэ оролдоно. Пролетарска революци хэгдэхэ ёһогүй, капитализмһаа социализмда ороходоо пролетариадай диктатура тогтоогдохо ёһогүй, марксистско-ленинскэ парти хүтэлбэрилхы үүргэ дүүргэхэ ёһогүй гэжэ тэдэнэр тоолодог, мүн пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые буруушаадаг, партийна байгуулалтын ленинскэ гол шухала ёһонуудһаа, түбхын түрүүндэ демократическа централизмһаа арсаха гэһэн эрилтэ табидаг. Коммунистическэ парти хадаа дайшалхы революционно организаци байха бэшэ, харин арсалдаа тоосолдооной клуб шэнги юумэн болгогдохо ёһотой гэһэн эрилтэ тэдэнэр табина.

Өөһэдынгөө зэргэнүүдэй марксистско-ленинскэ нэгэдэлые коммунистическэ болон хүдэлмэришэдэй партинуудай эрид шууд хамгаалаал һаань, эдэ нэгэдэлые таһалха зорилготой фракци болон группировконуудые бии болгуулдаггүйл һаань, социалистическэ революциин, социализм болон коммунизмын байгуулгын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэн бэелүүлжэ болохо гэжэ уласхоорондын коммунистическэ хүдэлөөнэй бүхы дүй дүршэл һургана.

IV.

Коммунистическэ болон хүдэлмэришэдэй партинуудай үмэнэ агууехэ түүхэтэ зорилгонууд табигданхай. Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын тулада гансал коммунистическэ болон хүдэлмэришэдэй партинуудые өөһэдыень нэгэдүүлэн жагсааха бэшэ, харин бүхы хүдэлмэришэн ангиие нэгэдүүлхэ, хүдэлмэришэн ангиин болон таряашадай холбоо барисаае бэхижүүлхэ, бүхы ажалшадые ба бүхы түрүү хүн түрэлтэниие нэгэдүүлхэ, эрхэ сүлөөдэ, эб найрамдалда дуратай бүхы дэлхэйн бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлэн жагсааха шухала.

Эб найрамдалые хамгаалхын түлөө тэмсэхэ гээшэ мүнөө үедэ бүхы дэлхэй дээрэ шухалын шухала зорилго болоод байна. Эб найрамдал тогтоохые, дайнай аюулые зайсуулхые хүсэгшэ ямаршье хүсэнүүдтэй эгээл үргэн хэмжээтэйгээр хүсэеэ нэгэдүүлэн хамтаараа тэмсэхэ гэжэ бүхы оронуудай коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинууд оролдоно. Дайнда эсэргүүсэн, эб найрамдалай түлөө тэмсэжэ, зэргэ оршон эбтэй этэйгээр байхын түлөө, Европа, Азида аюулгүй байдал хамтаараа тогтоохын, буу зэбсэг хороохын, ядерна буу зэбсэгэй хэрэглэлгые, тэрэнэй туршалгые хорихын түлөө тэмсэжэ байһан бүхы гүрэнүүдэй, партинуудай, организацинуудай, хүдэлөөнүүдэй болон тус тус хүнүүдэй хүсэл оролдолгые дэмжэжэ байһан тухайгаа Зүблөөндэ хабаадагшад мэдүүлнэ.

Коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинууд хадаа бүхы оронуудай арадуудай национальна ба демократическа аша туһыень үнэн сэхээр хамгаалагшад мүн. Национальна бэеэ даанхай байдалтай болгохын түлөө, колониальна добтолгодо, феодальна мүлжэлгэ дарлалгада эсэргүүсэн тэмсэхэ гэһэн түүхэтэ ехэ зорилгонууд олон оронуудай хүдэлмэришэн ангиин, арадуудай үмэнэ үшөөл табигданхай байһаар. Империализмда, феодализмда эсэргүү хүдэлмэришэдэй, таряашадай, городской жэжэ буржуазиин, национальна буржуазиин болон бусад патриотическа, демократическа хүсэнүүдэй ниитэ фронт байгуулха шухала тухай асуудал эндэ табигдана. Патриотическа болон демократическа элдэб хүсэнүүдэй улам үргэнөөр, улам бата бэхеэр жагсанхай байха бүринь, ниитэ тэмсэлдэ лаб илалта туйлагдадаг байна гэжэ олон тоото баримтанууд гэршэлнэ.

Буу зэбсэг түргөөр бүтээхэ хэрэгые үүдхэдэг гол хүсэнүүд байһан дээрэһээнь, дэлхэйн шэнэ дайнда бэлэдхэхэ хэрэгые эмхидхэн зоригжуулдаг байһан дээрэһээнь, добтологшо болон хархис хүсэнүүдэй түшэг тулгуури байһан дээрэһээнь, капиталай томо томо монополистическэ группануудта эсэргүүсэн, хүдэлмэришэн анги болон арад зон тэдэнэй урдаһаа тэмсэлээ улам шангадхажа байна, тиихэдээ тэдэнэр дайнай аюулда эсэргүүсэн, ажабайдалайнгаа аша туһын түлөө тэмсэнэ. Үсөөхэн эдэ монополинуудай аша туһань болон политикань гансал хүдэлмэришэн ангиин аша туһада харша бэшэ, харин капиталистическэ обществын бүхы бусад хүнүүдэй—таряашадай, интеллигенциин, городской жэжэ болон дунда буржуазиин аша туһадань улам харша боложо байнхай. Американска монополинуудай мэдэлдээ оруулхые хүсэдэг капиталистическэ оронуудта, мүн экономическа болон сэрэгэй талаар эзэмдэхэ гэһэн Америкын зүгһөө ябуулагдажа байһан политикаһаа зобожо тулижа байһан оронуудта эгээл үргэн арад зониие хүдэлмэришэн ангиин болон тэрэнэй революционно партинуудай хүтэлбэри доро нэгэдүүлхэ таатай зохид эрхэ байдал бии боложо байна.

Нэгэдэһэн эдэ хүсэнүүд эб найрамдалай түлөө, национальна бэеэ даанхай байдалаа болон демократическа эрхэ сүлөөгөө хамгаалхын түлөө, ажалшадай ажабайдалые һайжаруулхын түлөө, эрид ехэ аграрна реформо хэхын түлөө, үндэһэ яһатанайнгаа аша туһые тоохоо болиһон монополинуудай ехэ хүсэрхэлгые усадхахын түлөө тэмсэхэ ёһотой болоно.

Уласхоорондын байдалда түүхэтэ ехэ хубилалтанууд боложо, социализмын хүсэнүүд ехээр нэмээ. Энээнтэй дашарамдуулан, хүдэлмэришэн ангиин, ажалша таряашадай болон ажалша интеллигенциин дунда социализмын үзэл бодолой улам ехээр дэлгэржэ байһан дээрэһээнь социализмын илаха урда урдынхиһаа таатай зохид эрхэ байдал бии боложо байна.

Элдэб оронуудай капитализмһаа социализмда орохо формонуудынь ондо ондоонууд байжа болохо. Хүдэлмэришэн анги, тэрэнэй манлай—марксистско-ленинскэ парти хадаа амгалан тайбан ёһоор социалистическэ революциие үнгэргэхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Энэ арга боломжын бэелүүлэгдэбэл, энэнь хүдэлмэришэн ангииншье, бүхы арадайшье, ороной бүхы национальна аша туһатай эгээл зохидоор тааралдаха байгаа.

Мүнөө үедэ хэдэн капиталистическэ оронуудта хүдэлмэришэн анги хадаа өөрынгөө түрүү отрядаар толгойлуулан, хүдэлмэришэнэй болон арадай фронтын үндэһөөр гү, али элдэб партинуудые болон ниитын организацинуудые эблэрүүлэн, тэдэнэй дунда политическэ харилсаа тогтоохо бусад арга замуудые хэрэглэн, арад зонойнгоо олонхиинь нэгэдүүлжэ, граждан дайн хэнгүйгөөр гүрэнэй засагые гартаа абажа, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй гол шухалыень арад зоной болгохо аргатай байна. Арад зонойнгоо олонхидонь түшэглэн, капиталистнууд болон помещигүүдтэй эбсэхэ политикаһаа арсажа шадахаяа болиһон оппортунистическа этэгээдүүдтэ хатуу шанга харюу үгэн, хүдэлмэришэн анги хадаа арадта харша хархис хүсэнүүдые диилэжэ, парламентдаа олонхи һууриень бүхөөр эзэлээд, буржуазиин ангиин аша туһада алба хэдэг зэбсэг байһан парламентые ажалша арадай аша туһада алба хэдэг зэбсэг болгохо аргатай, мүн парламентын гадуур үргэн арад зоной дунда тэмсэл эмхидхэжэ, хархис хүсэнүүдэй эсэргүүсэлтыень дабажа, амгалан тайбан байдалда социалистическэ революци бэелүүлхэдэ шухала эрхэ нүхэсэл байгуулха аргатай. Томо монополистическэ капиталда эсэргүүсэн, хархис этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн, гүнзэгы ехэ социальна реформонуудые хэхын түлөө, эб найрамдал болон социализм байгуулхын түлөө хүдэлмэришэдэй, таряашаолониитын болон городской дунда шадалтай ажалшадай ангиин тэмсэлые улам үргэнөөр, таһалгаряагүйгөөр хүгжөөбэл лэ эдэ бүгэдые бэелүүлжэ болоно.

Мүлжэгшэ ангинуудай зүгһөө арад зониие хүсэрхэжэ байһан эрхэ байдалда социализмда ондоогоор амгалан тайбан бэшээр орохо арга бии гэжэ хараадаа абаха шухала. Эзэрхэжэ байһан ангинууд засаг түрэеэ һайн дураараа орхидоггүй гэжэ ленинизм һургана, мүн түүхын дүй дүршэл энээниие гэршэлнэ. Иимэ эрхэ байдалда болохо ангиин тэмсэлэй хүсэнэй хэмжээн, мүн формонь гол түлэб пролетариадһаа бэшэ, харин арад зоной диилэнхи олонхиин хүсэл зоригтонь хархис этэгээдүүдэй зүгһөө хэгдэжэ байһан эсэргүүсэлтын хүсэнһөө дулдыдаха байна. Мүн социализмын түлөө тэмсэлэй ямар нэгэн шатада эдэ этэгээдүүдэй зүгһөө хүсэрхэлгын хэгдэһэнһээ энэнь мүн лэ дулдыдана.

Тус тус орон бүхэндэ социализмда ямар нэгэн аргаар орохо бодото арга боломжонь түүхын тодорхой эрхэ байдалһаа дулдыдана.

Ажалшадай ажабайдалые һайжаруулхын түлөө, тэдэнэй демократическа эрхые үргэдхэн хамгаалхын түлөө, национальна бэеэ даанхай байдалые туйлажа хамгаалхын түлөө, арадуудай хоорондо эб найрамдал тогтоохын түлөө тэмсэхэдээ, мүн засагые гартаа абахын, социализм байгуулхын түлөө тэмсэхэдээшье коммунистическэ партинууд социалистическэ партинуудтай холбоо харилсаатай болохо гэжэ оролдоно. Иимэ холбоо харилсаа байгуулха гэхэдэ социалистическэ партинуудай баруунай үзэлтэй ударидагшадай али болохоор һаалта хэжэ байгаашье һаань, элдэб олон асуудалнуудаар коммунистнуудай болон социалистнуудай хоорондоо харилсан ажаллаха арга боломжо улам ехэ боложо байна. Коммунистическэ болон социалистическэ партинуудай хоорондо үзэл бодолой талаар бии байһан арсалдаанууд хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй үмэнэ табигдаад байһан олон шухала асуудалнуудаар тэдэнэй хүсэеэ нэгэдүүлэн тэмсэхэ хэрэгтэнь һаалта болохогүй ёһотой.

Хүдэлмэришэн ангиин засагые гартаа абаад байһан социалистическэ оронуудта эгээл үргэн арад зонтой нягта холбоо тогтоохо бүхы арга нүхэсэлтэй болоһон коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинууд өөрынгөө бүхы ажал-ябуулгада арад зондоо заатагүй түшэглэхэ, социализм байгуулха ба тэрэниие аршалха хэрэгые олон миллион ажалшадай хэрэг болгохо, тиихэдэ оронойнгоо эзэд болоот гэжэ тэдээндэ гүнзэгыгөөр ойлгуулха ёһотой. Үргэн арад зоной эдэбхиие, зохёон байгуулхы үүсхэл хэшээлыень дээшэлүүлхэ, тэдэниие улам нэгэдүүлхэ, социалистическэ байгуулалтые бэхижүүлхэ ба социалистическэ байгуулалтые улам хүсэтэй болгохын тулада социалистическэ демократиие үргэдхэхэ, шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэл дэлгэрүүлхэ талаар һүүлэй жэлнүүдтэ социалистическэ гүрэнүүдтэ хэгдэһэн алхамууд айхабтар ехэ удхашанартай.

Хүдэлмэришэн ангиие үнэхөөрөө батаар нэгэдүүлхын, бүхы ажалшадые болон бүхы түрүү хүн түрэлтэниие нэгэдүүлхын, эрхэ сүлөөдэ, эб найрамдалда дуратай бүхы дэлхэйн хүсэнүүдые нэгэдүүлхын тулада түбхын түрүүндэ коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай өөһэдынь жагсаал нэгэдэлые бэхижүүлхэ, бүхы оронуудай коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай жагсаал нэгэдэлые бэхижүүлхэ шухала байһаниинь дамжаггүй. Энэ нэгэдэл хадаа бүри олон хүнүүдые үргэн ехээр нэгэдүүлхэ үндэһэ һуури, хүдэлмэришэн ангиин хэрэгэй илалта туйлаха гол шухала үндэһэ һуури мүн болоно.

Дэлхэйн социалистическэ системын болон уласхоорондын коммунистическэ хүдэлөөнэй хуби заяанай түлөө коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинууд илангаяа ехэ түүхэтэ харюусалгатай. Социалистическэ гүрэнүүдэй бата нэгэдэлые саашаданъ бэхижүүлхын тулада, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй аша туһын түлөө, эб найрамдалай болон социализмын хэрэгэй түлөө өөһэдынгөө нэгэдэлые, нүхэдэй ёһоной холбоо харилсаае эсэшэ сусашагүйгөөр бэхижүүлхэбди гэжэ Зүблөөндэ хабаадаһан коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинууд мэдүүлнэ.

Уласхоорондын коммунистическэ хүдэлөөн улам ехээр ургажа, нилээд хүшэр хүндэ олон туршалгануудые дабан гаража, хэдэ хэдэн элитэ ехэ илалтануудые туйлаа гэжэ Зүблөөндэ хабаадагшад ханангяар тэмдэглэнэ. Марксистско-ленинскэ һургаалай эгүүридэ мүнхэ байһые, тэрэниие гансал тараан нэбтэрүүлжэ шадаха бэшэ, харин айхабтар хүндэ хүшэр бодото байдалда социализмын агууехэ һургаалые бэелүүлжэ шадаха байһанаа коммунистнууд дэлхэй дээрэ эрхилһэн үргэн ехэ ажал-ябуулгаараа ажалшадта харуулаа.

Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ болоһон ямаршье түрүү хүдэлөөндэл адли коммунистическэ хүдэлөөншье элдэб бэрхэшээлнүүдтэй, орёо бэрхэ замуудтай заатагүй ушардаг байна. Гэбэшье, урданшье, мүнөөшье, мүн ерээдүйшье сагта ямаршье бэрхэшээлнүүд, орёо хүндэ ямаршье замууд түүхын хүгжэлтын объективнэ жама ёһонуудые хубилгажа шадахагүй, хуушан дэлхэйе хубилгажа, шэнэ дэлхэй байгуулха гэһэн хүдэлмэришэн ангиин агууехэ хүсэл зоригые мүхөөжэ шадахагүй. Коммунистнуудай тэмсэжэ эхилһэнһээ хойшо хархис хүсэнүүд тэдэниие хорлон мүрдэдэг байгаа, гэбэшье коммунистическэ хүдэлөөн тэдэнэй добтолгодонь баатарлигаар харюу үгэжэ, бүри хүсэтэй, бүри хатуужанхай болоод, туршалгануудһаа гарадаг байна. Хүн түрэлтэнэй обществын шэнэ үе шата тээшэ хүгжэхэ хэрэгтэнь һаалта хэхэ гэһэн хархис империалистическэ хүсэнүүдэй һэдэлгэдэнь өөһэдынгөө нэгэдэлые болон жагсаалые саашадань улам бэхижүүлэн, коммунистнууд харюусана.

«Коммунизм доройтон һалаба» гэжэ империализмын худал хуурмагаар хашхаржа байгаашье һаань, коммунистическэ хүдэлөөн улам урган бэхижэнэ. КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд хадаа гансал КПСС-тэ болон СССР дотор коммунистическэ общество байгуулха хэрэгтэ агууехэ удхашанартай бэшэ юм. Эдэ шиидхэбэринүүд хадаа уласхоорондын коммунистическэ хүдэлөөнэй шэнэ шатын эхи табяа, марксизм-ленинизмын үндэһөөр тэрэнэй саашадаа хүгжэлгэдэ туһа нэмэри болоо. Һүүлэй үедэ амжалтатайгаар үнгэргэгдэһэн Хитадай, Франциин, Италиин болон бусад оронуудай компартинуудай съезднүүд партийна зэргэнүүдэй нэгэдэнхэй ба бата жагсанхай байһые, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта тэдэнэй үнэн сэхэ байһые үнэншэмэ элеэр гэршэлэн харуулһан байна.

Мүнөөшье боложо байһан, коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Зүблөөн уласхоорондын коммунистическэ хүдэлөөнэй бата жагсанхай байһан тухайнь мүн лэ гэршэлбэ.

Зүблөөндэ хабаадагшад һанамжануудаа хэлэлсэһэнэйнгээ һүүлээр иимэ тобшолол хээ: хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадай хоорондо уулзахатайнь, мүн али алишье талаһаа элдэб мэдээсэлнүүдые андалдахатаяа хамта хэрэгтэй болоо һаань, шухала шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тулада, дүй дүршэлөө андалдахын тулада, бэе бэеынгээ баримталдаг үзэл бодолтойнь, һанамжануудтайнь танилсахын тулада, ниитынгээ зорилгын түлөө — эб найрамдал, демократи болон социализмын түлөө хамтын тэмсэлэй хэрэгые зүбшэхын тулада бүри олон хүнэй хабаадалгатайгаар коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинуудай зүблөөнүүдые мүнөө үедэ үнгэргэдэг байгаа һаа һайн.

Өөһэдынгөө зэргэнүүдые улам нэгэдүүлэн жагсаажа, мүн энээнэйнгээ үндэһөөр бүхы оронуудай хүдэлмэришэн ангиие болон арадуудые жагсаан нэгэдүүлжэ, коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинууд урагшаа дабшаха замдань дайралдаһан бүхы дабалта хаалтануудые заатагүй зайсуулжа, бүхы дэлхэй дээрэ туйлагдаха эб найрамдал, демократи болон социализмын хэрэгэй агууехэ шэнэ илалтые дүтэлүүлэн ойртуулха гэжэ эрид шууд этигэжэ байһан тухайгаа Зүблөөндэ хабаадагшад нэгэн дуугаар мэдүүлнэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгада харюу

Үнэн зүрхэнһөө һайшаанабди

Улан-Удын паровозо-вагонно заводой деподо ССР Союзай Верховно Соведэй Хандалгые зүбшэн хэлсэлгын митинг болобо. Митингдэ хүн зон олоороо сугларжа, Хандалгые зүбшэн хэлсээ.

Дэлгэр баян Эхэ оронойнгоо үдэрһөө үдэртэ улам бүри һайхан, баян болохынь тула заводой хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ уялгануудые абана.

Ашаглалгын цехын комсомольско организациин секретарь нүхэр Ларинцев, инструментальна цехын слесарь нүхэр Усов гэгшэд депогой залуушуулай үмэнэһөө үгэ хэлээ.

—Бидэнэр, ашаглалгын цехын хүдэлмэришэд болон технигүүд бүхы совет арадтаяа хамта СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгые үнэн зүрхэнһөө һайшаанабди. Тиин зургаадахи табанжэлэй хоёрдохи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр, нэгэшье минута саг һаатангүйгөөр ажаллахабди. Тиихэдэ эдэ үдэрнүүдтэ ажалайнгаа бүтээсые гурба дахин дээшэлүүлхые уряалнаб,—гэжэ Анатолий Ларинцев суглараагшадта хандаба.

Удаань үгэ хэлэһэн нүхэд Анатолий Ларинцевай уряае дэмжэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгада ажалай амжалтаар харюусахабди гэжэ найдуулаа.

Тэрэшэлэн энэ Хандалгые депогой бусад цехүүдэй, таһагуудай хүдэлмэришэд бүгэдөөрэн һайшаагаад, ажал хэрэгээрээ харюулхабди гэжэ мэдүүлээ.

Мүнөө депогой хүдэлмэришэдэй дунда ажалай түрүүшүүл үдэрһөө үдэртэ олоширно. Илангаяа 3248-дахи паровозой ахалагша машинист Г. Помазкинай хүтэлбэрилдэг коллективэйхид, угаалга-заһабарилгын цехын арматурщик Ю. Григоришин, механик Б. Анциферов болон бусад һайнаар ажаллажа, үдэр бүриингөө даабариие 3—3,5 дахин үлүүлэн дүүргэнэ.

Б. Тимофеев.

Буламай һаалишадай үгэ

Хориин аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой малшад үбэлжөөндөө орожо түбхинэнхэй. Эндэхи һаалишад үбэлжэлгын үедэ малайнгаа ашаг шэмые доошонь оруулхагүйн тула оролдолго гаргажа байнад.

Колхозой эрхим һаалишан Цырма Цыбенова энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1800 литр һү һааха уялга абаһан байгаа. Мүнөө үнеэн бүриһөө 1700 литр һү һаанхай, жэлэй дүүрэтэр уялгаяа үлүүлэн дүүргэхэ аргатай.

Һаалишад Д. Х. Дондокова, Х. Бадмаева, Ц. Доржиева болон бусад нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 1500 литр һү һаажа, абаһан уялгаяа мүн лэ амжалтатайгаар дүүргэбэ.

Мүнөө эдэнэр СССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сессиин материалнуудтай танилсажа, тэрэнэй уряада харюу болгон социалистическэ шэнэ уялгануудые абана. Үбэлжэлгын үедэ малайнгаа ашаг шэмые хорооходогүй, ерэхэ жэлдэ нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 2000 литрһээ доошо бэшэ һү һаахабди гэжэ тэдэнэр хараалаа.

Б.-М. Дондоков.

...РКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ ШУДАЛАГШАДТА ТУҺАЛАМЖА БОЛГОН ГАРГАГДАХА ТЕОРЕТИЧЕСКЭ, МЕТОДИЧЕСКА ЖУРНАЛ ТУХАЙ

...олитическэ эрдэмые бэеэ даа... шудалагшадта туһалха» ...С-эй ЦК-гэй журнал марксизм-...измын теорие творческоор ...лхадань, теорие ажабайдал-...бодото ажалтай холбон шудал-...ь манай кадрнуудта туһалха ...зорилготой юм.

...СС-эй түүхээр лекцинүүд бо... консультацинуудые, политиче-...экономёор, тодорхой экономи-... диалектическэ, түүхын мате-...измаар теоретическэ статья-...ые, лекци болон консультаци-...ые, уншагшадай асуудалда ...үнүүдые, шүүмжэлэлэй-биб-...рафическа статьянуудые энэ ...ал саг үргэлжэ толилжо бай-...м. Марксистско-ленинскэ тео-... шудалха дүй дүршэл тухай ...ьянууд, лекторнүүдтэ, кон-...тантнуудта, кружогууд болон ...нарнуудые хүтэлбэрилэгшэдтэ, ...систско-ленинскэ теорие бэеэ ...ад шудалдаг нүхэдтэ зорюу-...һан методическа зүбшөөлнүүд ...алда толилогдоно.

...ветскэ Союзай Коммунисти-... партиин түүхын темэнүүдээр ...бриин урда тээхи, октябриин ...эрхи үе тухай) статьянууд ... жэлһээ эхилжэ журналда саг ...жэ толилогдожо байха юм. ...С-эй түүхэ тухай түрүүшын ...я журналай 1957 оной 11, 12-... номерто түрүүшынхеэ толилог-... 1958 ондо иимэрхүү статья-... толилогдожо үргэлжэлхэ.

...литическэ экономиие, тэрэшэ-...тодорхой экономикые шуда-лагшадта зорюулһан статьянуу-дые, мүн бусадшье материалнуу-дые журнал толилжо үргэлжэлхэ байна. Социализмын, тэрэшэлэн капитализмын мүнөө үеын полити-ческэ экономи тухай шухала асуу-далнууд, социалистическэ про-мышленностиин, транспортын, хү-дөө ажахын экономикын шухала асуудалнууд тэдэ статьянууд до-тор харуулагдаха юм.

Марксистско-ленинскэ филосо-фиие шудалагшадта туһаламжа болгон марксизм-ленинизмын клас-сигуудай бэшэһэн философиин зо-хёолнууд тухай статьянуудые, диа-лектическэ, түүхын материализмын асуудалнуудаар статьянуудые журнал толилно.

Гадна, энэ журналда шүүмжэлэ-лэй-библиографическа статьянууд, рецензинүүд, элдэб номууд, тэрэ-шэлэн һуралсалай туһаламжа бо-лохо номууд тухай тобшо мэдээ-сэлнүүд, манай Эхэ ороной, ара-дай демократиин оронуудай, тэрэ-шэлэн хилын саанахи бусадшье оронуудай ажабайдал тухай тоо баримтанууд толилогдоно.

Энэ журнал «Союзпечатиин» го-родской, районно таһагуудта, хэл-хеэ-холбооной конторонуудта, от-деленинүүд болон агентствонүүдтэ захигдана. Мүн энэ журналые предприятинүүдтэ, барилгануудта, колхозууд болон МТС-үүдтэ, һур-гуулинууд болон эмхи зургаанууд-та захижа болохо юм. Журналай жэл соо захигдаха сэнгынь 24 тү-хэриг.

Атомна түрүүшын электростанци

Атомай хүсөөр хүдэлдэг түрүүшын электростанци ажаллажа эхилһээр ...бан жэл үлүүтэй болож‍о байна.

Түрүүшын атомна электростанциин дэргэдэ Обнинск гэжэ болбосон ...алтай шэнэ город урган бодоно. Энэ город Калужска областиин ой тайга ...байгуулагдажа байна. Дэлхэйн бүхы оронуудһаа, тэрэшэлэн ороной элдэб ...тагуудһаа ерэһэн оло мянган экскурсантнууд энэ электростанциие һонир-... харана.

Советскэ эрдэмтэдэй ухаан бодолоор зохёогдоһон, манай Эхэ ороной за-...уудта совет хүдэлмэришэдэй гараар бүтээгдэһэн атомна түрүүшын элек-...станциин бүхы узелнуудынь найдамтай һайнаар ажаллана гэжэ гурбан жэ-... дүй дүршэл дээрэһээ элеэр харагдаа. Коммунистическэ партиин XX съез-... Директивэнүүдые дүүргэлтэ болгон атомай хүсөөр хүдэлгэгдэхэ томо томо ...тростанцинуудые совет хүнүүдэй бүтээхэдэнь энэ түрүүшын электростанци ...той һургуули боложо үгэнэ. Ерээдүйн атомна электростанцинуудта ажал-... хүнүүд энэ электростанциин дэргэдэ һургуули гарана. Энэ электростан-...а гансашье манай оронойхид һурахаяа ерэнэ бэшэ, мүн хилын саанаһаа, ... тоодо ахадүү Хитад оронһоо ерэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: атомна электростанциин централь‍на управлени харуулаг-...а.

ТАСС-эй фотохронико.

Хүдөө нютагуудта культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри улам һайжаруулая

Тиимэ аад, иимэ болоо

(Баргажанайхидай ажабайдал тухай урданай ба мүнөөнэй газетэнүүдэй хуудаһануудһаа)

УРДАНЬ

«Баргажан. Уйтайгаар, дан-шьеһаа ой гутама уйтайгаар, һонигүй нэгэ янзаар манай городойхид ажаһууна. Хуу ун-таана, хэзээ нэгэн сагта һэрин-хэ юумэбди гэһэн найдабари-шье багатайгаар зариманиинь унтажа байна. Зониие хүдэлгэ-хэ ямар нэгэн ухаансар, һо-нирхолтой юумээр обтуулан һэргээхэ нэгэшье хүн эндэ үгы. Ниитын библиотекэ гэдэг бии аад, долоон хоногтоо оройдоол нэгэ дахин нээгдэнэ... Номшье уншаха, хүгжэмшье шагнаха, сэсэн хөөрэлдөөншье болохо юумэн үгы, юуншье үгы...»

1905 оной январиин 26-да хэб-лэгдэһэн «Дээдэ Үдын хуудаһан» гэжэ газетэдэ баргажанайхидай нэгэн иһгэжэ бэшэһэн байна.

МҮНӨӨ

Ажабайдал тухайгаа баргажа-найхид мүнөө өөһэдынгөө «Барга-жанай үнэн» газетэдэ бэшэжэ бай-ха аргатай болоо. Һайндэрэй үеын-хиие хэлэлтэгүй, миин юрын үдэр-нүүдтэ, сентябриин 10-һаа 20 бо-лотор аймагай центрын, Барга-жан тосхоной культурна ажабай-далда боложо байһан һонинууд тухай аймагай газетын бэшэһэнтэй танилсая.

«Культурын байшангайхи-дай үүсхэлээр, ВЛКСМ-эй ай-комой эдэбхитэй дэмжэлгээр, үнгэрэгшэ субботодо аймагай Культурын байшанда залуу-шуулай эмхитэй һайн, һонир-холтой вечер үнгэргэгдөө. Залуушуул элдэб наада наа-даһан, хатарһан байна. Ат-ракционууд хүдэлөө. Энэ үдэ-шэ залуушуул ехээр хүхижэ, сэнгэһэн байна.

***

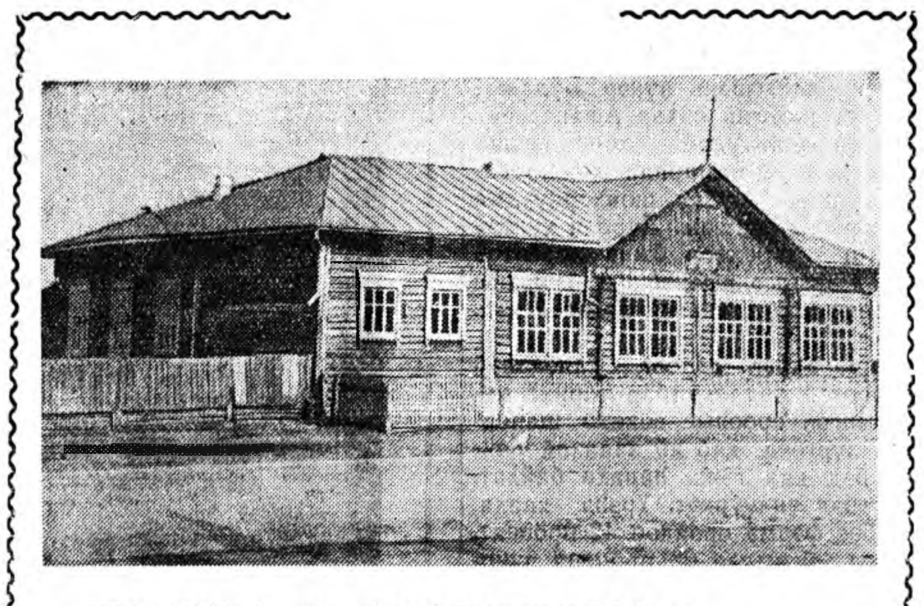
«Һая Гүрэнэй Бурят-Монго-лой драмын театрын артист-нууд аймагай Культурын бай-шанда Ж. Тумуновай «Сэсэг-ма», В. Катаевай «Амаралтын үдэр» гэжэ зүжэгүүдые ха-руулба. Эдэ зүжэгүүдые зон айхабтараар һонирхон ха-раа».

«Знание» гэжэ обществын отделениинхидэй үүсхэлээр Культурын байшанда ажал-шадай асуудал ба харюугай вечер болобо. Советскэ Сою-зай, мүн хилын саанахи оро-нуудай гадаадын политика тухай асуудалнууд табиг-даа. Атомай хүсые ам-галан ажалда яажа хэрэглэ-хэ тухай асуудал олон хүнүү-дые һонирхуулна».

***

Хүдөө нютагуудта, мүн Барга-жан тосхоной культурно-гэгээрэ-лэй элдэб эмхи зургаануудта ямар хэмжээ-ябуулгануудай үнгэргэгдэ-жэ байһан тухай бэшэһэнһээнь абажа, энэ хэдыхэн үдэр соо ган-са Культурын байшан соо юун бо-ложо байһан тухайнь газетын бэ-шэһые харуулбабди.

Б. Гусев.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Яруунын аймагай Пионернүүдэй байшан.

Е. Ринчиновагай фото.

Баунтын нэгэ колхоздо

1925 ондо Ехэ, Бага Амалат гол-нуудай хоорондохи нугада оройдоо гансахан гэр байһан юм. Тиигээд табан жэл болоод байхада эндэ анха түрүүн эвенкнүүдэй артель эмхидхэгдэһэн байгаа. Тэрэ гэһэн-һээ хойшо Баунтын аймагай «Путь к коммунизму» колхозой центр жэл ерэхэ бүри үргэдэжэ, колхознигуу-дай гэрнүүд, ажахын болон бусад барилганууд олоор бодхоогдоно. Гансахан һүүлэй хоёр жэл соо эн-дэ хошоод айлай һууха 10 гэр, 4 айлай һууха нэгэ гэр, 3 айлай һуу-ха хоёр гэр баригдаа. Эдэ жэл-нүүдтэ мүн клуб, библиотекэ, поч-тын отделени гэхэ мэтэ баригда-һан байна. Малай байранууд, үбэл-жөөн, зуһалангуудта малшадай һууха гэрнүүд, улаан булангууд, улаан гэр баригданхай. Клубта хододоо байха киноустановко тод-хогдожо, үдэртөө, үнжөөд кино ха-руулагдажа байдаг.

Колхозой ниитын ажахы түргэ-нөөр хүгжэжэ, олзо доходынь дээ-шэлнэ. Хэрбээ 1954 ондо колхоз үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 721 литр һү һааһан байгаа һаа, энэ жэлэй үнгэрэгшэ арбан һара соо үнеэн бүриһөө 1300-гаад литр һаа-ба.

Ан үсхэбэрилгэ хадаа колхозой ажахын гол һалбаринь болоно. Колхозой ангуушад жэл ерэхэ бү-ри ан олоор барижа, үнэтэ шухаг арһа гүрэндөө улам ехээр үгэдэг болонхой. Хэрбээ 1954 ондо колхоз агнууриһаа 120 мянган түхэригэй олзо оруулһан байгаа һаа, мүнөө жэлдэ 400 мянганһаа бага бэшэ түхэригэй ангай арһа гүрэндөө ту-шаахаар хараална. Колхозой оро-нуудай — холын хойто һарьдаг тайга нютагта эгээл таарамжатай энэ унаануудай тоо толгой жэл ерэхэ бүри олошорно.

Совет засагай үедэ эвенк ара-дай дундаһаа өөһэдын интеллиген-ци урган гараа. Жэшээлхэдэ, В. Карпушкина улаан гэр дааг-шаар, Г. Былинов — счетоводоор хүдэлмэрилнэ. Энэ нютагай эрдэм номтой болоһон эвенкнүүд нүхэд Поргоктоев, Афанасьева, Бояршина гэгшэд партийна, советскэ хү-дэлмэридэ, мүн бусад эмхи зур-гаануудта хүдэлмэрилдэг.

— Би эвенкэб,—гэжэ Ленингра-дай Герценэй нэрэмжэтэ багша-нарай институдай дэргэдэхи хой-то ороной арадуудай отделениие дүүргэһэн М. С. Молоков хөөрэнэ. —Урданай сагые нюдөөрөө хараа-шьегүй һаа, манай үбгэ эсэгэнэрэй хайшан гэжэ ажаһууя байһые яһала тухайлнаб, мэдэнэб. Мүнөө манай арадай ажабайдал танигда-шагүйгөөр хубилаа. Ангуушад, малшаднай юугээршье дутамаггүй-гөөр, культурнаар ажаһууна.

Мүнөө нүхэр Молоков Багдари-най дунда һургуулида түүхэ заадаг.

Агууехэ Октябриин революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ колхозой малшадай, ангуушадай дунда со-циалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ һэн. Тэрэ мүрысөөнэй эр-шэ долгин мүнөө бүри шангадана. СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгын харюуда ангуушад, малшад бүри эрхимээр ажал-лажа, гүрэндөө ангай арһа хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр үгэхын тула тэмсэжэ байна. Колхозой 80 гаран ангуушад хэрмэ, булганда гаран-хай. Мүр мүшхэлгөөр, булга, һолон-го, шэлүүһэ гэхэ мэтын шухаг ан-гуудые олоор баридагаараа суута гараһан ангуушад: БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат Дубан-ча Иванович Басаулов, мүн Иван Александрович Басаулов, Лукерья Николаевна Басаулова, Василий Николаевич Молчанов, Михаил Мордонов болон бусад олон ан-гуушад жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэ ойртожо, Агууехэ Октябриин һайн-дэрые угтаа.

Мүнөө эвенк арад жаргалтай-гаар, юугээршье дутамаггүй, куль-турнаар ажаһууна. Колхозой айл-нууд республикын ба аймагай 200-гаад хэһэг газетэ, 35 хэһэг цент-ральна газетэ захижа унша-на. Һургуулиин 23 үхибүүд «Пио-нерская правда» газетэ захидаг. Колхознигууд мүнөө жэл 50 гаран журнал захинхай. Зарим айл 4—5 газетэ, хэдэн журнал абана.

Иигэжэ мүнөө «Путь к комму-низму» колхозой гэшүүд золтой жаргалтайгаар, культурнаар ажа-һуудаг болоо.

П. Казаринов.

Айл бүхэндэ радио

Арбан жэлэй саада тээ бүхы Иволгын аймагта радиогой оройдоо 100 точко байһан юм. 100 ватт хү-сэтэй дархашуулай гараараа эб-лүүлжэ бүтээһэн хуушан, муухан радиоузел байдаг һэн. Харин мүнөө аймаг дотор 2 хүсэ ехэтэй, хамта-даа 600 ватт хүсэтэй радиоузелнууд —нэгэниинь Иволгада, нүгөөдэнь Оронгодо байдаг.

Һүүлэй арбаад жэлнүүдтэ колхо-зууд багахан радиоузелнуудтай бо-лоһон юм. Жэшээлхэдэ, Кировэй, Лазогой, XX партсъездын нэрэмжэ-тэ, «Коммунизм», «3-я пятилетка» колхозуудта багахан радиоузелнууд бии болоо һэн. Теэд тэдэнэр сүүд-хэдээ оройдоол долоон час хахад соо хүдэлдэг байгаа. Мэргэжэлтэй хүнүүдэй үсөөн, элдэб хэрэгсэлнүү-дэй дутамаг дээрэһээ энэ саг соо-гоошье хүдэлхэгүй, ехэнхидээ эбдэр-жэ, дуугарангүй байдаг һэн. Харин һүүлэй гурбан жэл соо тэдэ радио-узелнууд үгы хэгдэжэ, томо узел-нууд тодхогдоод, сүүдхэдээ 14,5 час соо радио дуугарна. Энэ хадаа аймагай нютаг бүридэ электриче-ство оруулһанай ашаар туйлагдаа.

Иигэжэ мүнөө манай аймагай нютаг бүридэ ажалшад һаадгүйгөөр радио шагнажа байха аргатай бо-лонхой.

Н. Романов.

Иимээр хандажа болохогүй

Ториин аймагай центртэ залуу-шуул хүдэлдэг. Эдэнэр сүлөөтэй са-гаа хүхюунээр үнгэргэхые, ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаа-дахые хүсэдэг. Эдэнэй энэ эрилтые дүүргэхын тулада түбхын тү-рүүн аймагай комсомолой органи-заци оролдохо уялгатай. Гэтэр, комсомолой айком залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын, культурна гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулдаггүй. Аймагай комсомолой эдэбхитэдэй суглаан 1954 онһоо хойшо болоогүй. Культурын байшангай уранһайха-най кружок Октябриин революциин 40 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үдэрнүүд-тэл хүдэлжэ эхилээ. Агитбригада гэжэ нэрэтэй миин 5—6 хүн аймагай колхозуудаар ябадаг. Залуушуул-да зорюулһан лекци, элидхэл, хөө-рэлдөөн үсөөн хэгдэдэг. Комсомо-лой айкомой бюрогой гэшүүд элид-хэлшэдэй хүдэлмэриие мууса хү-тэлбэрилдэг, тиигээд өөһэдөөшье элидхэл, лекци хэдэггүй.

Хүмүүжүүлгын, культурно-гэгээ-рэлэй ехэ хүдэлмэри аймагай Культурын байшанда ябуулагда-ха ёһотой байгаа. Теэд культу-рын энэ гуламта яндан муугаар хүдэлнэ.

ВЛКСМ-эй айком, тэрэнэй бюро культурын эмхи зургаануудай хү-дэлмэриие шалгадаггүй, зохихо туһаламжа үзүүлдэггүй байна. Аяар 3-дахи жэлээ стадион бариг-дажа байһан аад, бүтэхэ юумэ байхагүй. Һай һайн шиидхэбэри-нүүд яһала абтадаг аад, тэдэнь дүүргэгдэнэгүй. Культурын бай-шанда, аймагай библиотекэдэ һо-ни һонин хүдэлмэри эмхидхэжэ бо-ломоор байгаа. Теэд тиимэ юумэн үгы.

С. Табдаев.

Социалистическэ уялгануудаа дүүргэхэбди

...СС-эй XX съездын шиидхэбэ-...дые, парти болон правитель-...я удаа дараалан гаргаһан тог-...уудые бодото дээрэнь бэе-...эн, партиин Улан-Удэ городой ...скэ райком гүрэнэй түсэбые ...эхэ, үлүүлэн дүүргэхэ, шэ-...ьһон техникэ болон түрүү ар-...ршэл үйлэдбэридэ нэбтэрүүл-...жал ехэтэй хүдэлмэринүүдые ...жоруулха, ажалай эмхидхэл ...аруулха ябадалда партийна, ...ын, профсоюзна организаци-...й анхаралые ехээр хандуулһан ...а.

...ртийна комитет, мүн партийна ... организацинууд социалисти-... мүрысөө эмхидхэхэ, пред-...тинуудай абаһан уялгануудаа ...эхэ тушаа ехэхэн хүдэлмэри ...аа.

...7 оной эхеэр промышленна ...риятинуудай ажалшад вало-...родукци гаргаха жэлэйнгээ ...ые декабриин 20 хүрэтэр ...эхэ, ажалай бүтээсые түсэ-... хараалһанһаа 3 процентээр ...лүүлхэ, уралан нарижуулгын ...халнуудые нэбтэрүүлэн, гур-...иллион түхэриг алмаха, 16 ... дүрбэлжэн метр талмайтай ...н гэрнүүдые барижа дүүргэ-...эн уялга абаһан юм.

...тиин райком болон партий-...н организацинууд эдэ уял-...ые дүүргэлгэдэ бүхы партий-...итическэ хүдэлмэреэ зорюу-...буулжа, ажалшадые элсүү-...хидхэһэн байна.

...приятинуудай ажалшадай ... харюусалгата, ехэ зорилго табигдаа һэн. Богонихон болзор соо шэнэ техникэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхынгээ хажуугаар бии байһан машина зэмсэгээ улам һай-наар ашаглаха, мүнгэ зөөриеэ бү-ри ехээр химгадан, түрүү арга хэ-рэглэн ажаллаха хэрэгтэй байгаа. Энэ зорилгоор бүхы предприяти-нуудта эмхидхэлэй-техническэ хэм-жээ-ябуулганууд зохёогдоһон юм. Тиихэдээ зургаадахи табанжэлэй түсэб тушаа партиин XX съездын тогтоолнууд хараада абтаба. Тэрэ-нэй ашаар гүрэнэй түсэбэй, мүн абтаһан социалистическэ уялгануу-дай дүүргэлтэ хангагдаха зэргэтэй байгаа. Хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгануудаа бэелүүлэн, олохон коллектив һайн ажалай үльгэр жэшээ харуулан, амжалта туйлаа.

«Механлит» заводойхид (дирек-торынь нүхэр Бурлов, парторгани-зацинь секретарь нүхэр Панютин) социалистическэ мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Мүнөө жэл заводой коллектив үйлэдбэриингөө талмай үргэдхэн, шэнэ техникэ нэбтэрүү-лэн, ажалаа бүри һайнаар эмхид-хэжэ, үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеыч-хидэ орходоо хоёр дахин ехэ про-дукци бүтээн гаргаа. «МАЗ—200» автомашина болон тракторнуудые заһабарилха поточно лини хүдэл-дэг боложо, элдэб янзын 17 станок нэмээгдэн табигдаа. Энээнэй ашаар заводой хүдэлмэри нилээд һайжарһан байна. Хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэри-лэгшэд үйлэдбэриие нарижуулан һайжаруулха ябадалда улам эдэб-хитэйгээр хабаадалсадаг боложо, нёдондонойхиһоо һураггүй олон дурадхалнууд бэелүүлэгдээ.

Заводой коллектив соо хүмүү-жүүлгын хүдэлмэри нилээд һай-наар ябуулагдадаг болонхой. Үй-лэдбэриин зүблөөнүүд тогтоогдо-һон саг соогоо үнгэргэгдэнэ, лек-ци, элидхэлнүүд эмхидхэгдэнэ. Ха-руулан ойлгуулха агитаци саг соо-гоо шэнэлэгдэн, тодорхой һайнаар ябуулагдадаг болоо.

Эдэ бүгэдын ашаар «Механлит» заводойхид абаһан социалистиче-скэ уялгануудаа болзорһоонь урид дүүргэхэ аргатай болоо. Тиин ва-ловой продукци гаргаха жэлэйн-гээ түсэбые энэ оной октябриин эсэстэ дүүргэжэ, 2 миллион гаран түхэригэй продукци түсэбһөө га-дуур абаа. «МАЗ—200» гэжэ 13 ав-томашина, 38 трактор нэмэлтэ болгон заһабарилба. Энэ оной 10 һарын туршада бүтээн гаргаһан зүйлнүүдэй өөрынь үнэ 4,5 про-центээр химдаруулагдаа.

Шэлэй механизированнэ заводой хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ехэ оролдолго гарган, эршэ зоригтой-гоор ажаллаһан байна. Манай орон-до сонхын шэл жэл ерэхэ тудам улам ехээр хэрэглэгдэдэг болонхой. Энээниие мэдэрэн, тус заводой кол-лектив 1956 онойхитой сасуулбал, 200 гаран мянган дүрбэлжэн метр ехэ сонхын шэл гаргаха гэжэ ха-раалһан жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур үшөө 90 мянган дүрбэлжэн метр шэл нэмэжэ гаргаха, абаһан социалистическэ уялгануудаа бүрин гүйсэдөөр дүүргэхэ гэжэ шиидэһэн байна.

Заводой дирекци, партийна бо-лон профсоюзна организацинууд энэ харюусалгата зорилгоё дүүр-гэхэ ябадалда бүхы коллективээ элсүүлэн эмхидхээ. Хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэл-мэрилэгшэд хамтаараа зохёон бай-гуулха үүсхэл зориг гарган, ажа-лаа оньһожоруулха талаар хэдэн олон орёо нарин асуудалнуудые шиидхээ.

Мүнөө жэлдэ ванна пеэшэн һэль-бэгдэн табигдаа, хатаалгын бара-банда элһэ эюулхэ, шэл зүһэхэ ажал оньһожоруулагдаа. Өөдэнь шэл һунааха долоон машинын ре-дукторнууд шэнээр һэлгэгдээ, тү-леэ бэлэдхэхэ поточно лини түхеэ-рэгдээ.

Хүдэлмэришэн нүхэр Баландюк һонирхолтой дурадхал оруулба. Тэрэ хадаа электрын ошото станог-то ток абаашаха шэнэ арга нэб-тэрүүлээ юм. Транспортын цех соо ашаа тээгшэ нүхэр Терешев харуулдалгын станогой циркульнэ хюрөөдэ модо абаашахадаа онь-һон арга хэрэглэхые дурадхаба. Инженернүүд Гендлин, Нильди-шев гэгшэд шихтын худхагшын хү-дэлмэри тааруулха автомат зо-хёогоо. Уралан нарижуулгын ду-радхалнуудай ашаар мүнөө 500 га-ран мянган түхэриг алмагдаад бай-на.

Заводой бүхы коллективэй эдэб-хи үүсхэл ехээр гарган ажаллаһа-най ашаар энэ оной арба һарын түсэб болон абаһан социалисти-ческэ уялганууд дүүргэгдээ. Түсэб-һөө гадуур 101 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл октябриин 15 хүрэтэр зүһэгдөө.

Судна заһабарилгын завод, ню-тагай болон кооперативна про-мышленностиин предприятинууд урданайхиһаа нилээд һайнаар хү-дэлмэрилжэ байна. Оёдолой фаб-рика, уран зурагай мастерской бо-лон бусад предприятинууд жэлэйн-гээ түсэб дүүргэбэ.

Гэхэтэй хамта, районой промыш-ленна предприятинуудай хүдэлмэ-ридэ үшөөл бии байһан ехэхэн ду-тагдалнуудые тэмдэглэхэ хэрэг-тэй. Хэдэн олон предприятинуудта ажалай бүтээсэ бага байна. Тэрэ-ниие дээшэлүүлхэ түсэб һара бү-хэндэ дүүргэгдэнэгүй.

Хилээмэнэй комбинадта 8 хэм-жээ-ябуулга хараалагдаһан аад, оройдоол 2-ынь бэелүүлэгдээ. Глав-на инженернүүдээр толгойлогдо-һон техническэ соведууд техникын асуудалнуудые халирхайгаар шиидхэнэ.

Уралан нарижуулга болон ухаа-лан зохёолго хүгжөөхэ талаар олон дутагдалнууд бии байна. Энэ хэ-рэгтэ илангаяа хүдэлмэришэдые олоорнь хабаадуулжа шадаагүйбди.

Түрүү предприятинуудайшье хү-дэлмэридэ нилээд дутуу дунда зүйлнүүд үзэгдэнэ. Жэшээ болгон шэлэй механизированнэ заводые абаад үзэе. Шэлэй зузааниинь мү-нөө болотор 0,12 миллиметрээр үлүү байгаа. Тэрээнһээ боложо 562 тонно шэл хэхэ холимог зүйл үлүү гаргашалагдаба. Тэрэнэй орондо 85 мянган дүрбэлжэн метр шэл нэ-мээн гаргажа болохо байгаа бшуу.

СССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сесси дээрэ нүхэр Хруще-вой хэһэн элидхэл соо тайлбари-лагдаһан социалистическэ байгуу-лалтын асари ехэ дүнгүүд, комму-нистическэ байгуулалтын зорилго-нууд болон ерээдүй сагай хараа бодомжонууд, советскэ хүнүүдые гүн ехээр баясуулна, тэдээндэ омог сэдьхэл түрүүлнэ. Советскэ райо-ной ажалшад СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгые ехэ анхарал-тайгаар шудалжа байна.

Манай районой промышленна предприятинуудта продукци бүри ехээр гаргахын тулада арга нүхэ-сэл бэдэрэн элирүүлхэ хүдэлмэри ябуулагдана. Жэшээлхэдэ, пивын заводой, городой электростанциин коллективүүд, Кировэй нэрэмжэтэ, «Труд», «Красный Восток» гэжэ олзоборилгын артельнүүд валовой продукци гаргаха жэлэйнгээ түсэ-бые ноябрь һарада дүүргэхээр шиидхэбэ.

Шэлэй механизированнэ заво-дой хүдэлмэришэд болон мэргэжэл-тэд түрүүн абаһан социалистическэ уялгануудаа дахин хаража үзөөд, үшөө 30 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл нэмээн гаргаха гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаа. Заво-дой коллектив үгэдөө хүрэжэ, энэ уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүр-гэжэ байна.

Манай районой хүдэлмэришэдэй болон инженерно-техническэ хүдэл-мэрилэгшэдэй ажалай дэбжэлтын, эдэбхи үүсхэлэй ашаар районой ажалшадай социалистическэ уялга-нууд амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ байһандань найдагдана.

И. НОВИКОВ, КПСС-эй Улан-Удын Советскэ райкомой секретарь.

Талын борьболоогой таргалhан тухай

Сайн, нүхэр Тархай!

Олые үзэhэн, хатууе хазаhан хүн гэжэ Тан тухай хэлсэдэг. Шахамал гахай, шахамал сар хараhан байгаа ёhотойт, теэд шахамал борьболоо, шахамал гулабхаа хаража үзөө hэн гүт? Хараха хүсэлэнтэй hаа, Хориин совхозой дүрбэдэхи фермэдэ хүрөөрэйгты. Энэ фермын оршодог Баруун Хасууртай тосхоной хойто захада гарахадатнай тарганаа даажа ядаhандаа посхойлдошоhон борьболоонууд, пусхылдэшэhэн гулабхаанууд Таниие hүрэг олоороо угтаха. Та бүл сошооройгты: тэдэ Таниие тоншохошьегүй, hабардахашьегүй.

Мүн хори гушан ямаад баяртайдаа бабаналдан, маараладан, Таниие угталсаха. Эдэ ямаад яахадаа баярланхай юм гэхэдэ, үдэр бүри шахуу сагаалжа, найрлажа байдаг.

Энеэдэ шогоо хэзээ дүүргэхэ юм гэжэ hанажа байна гүт? Шогоо дүүргэжэ, энеэдэнэйнгээ саадахи ханяадые харуулhуулши. Совхозой дүрбэдэхи фермын хүтэлбэрилэгшэд (эрхилэгшэнь нүхэр Будажапов, агрономынь нүхэр Афанасьев) фермын айлнуудай хори гушан ямаа халуун намарhаа хойшо сагаалуулжа, шубуу шонхорнуудые шахажа байдаг юм. Дүрбэн хүлтэй юумын торохоор бэшэ хорёотой тоог дээрэнь үрэhэнэйшье, бэшэшье ороohон хаа хаанагүй задагай хэбтэнэ.

Иимэ элбэг дэлбэг, хаясаанай ороohотой хадаа хабар тариха хүрэнгынгөө оpoohые зохихо шанартань хүргөөд, хаб яб хаанхай байгаа бэд даа гэжэ hанаха байхат. Тингэбэл эндүүрхэт. Үрэhэ хааха, түсэбөө фермэ оройдоо 42 процент, совхоз бүхыдөө 68 процент дүүргэнхэй. Мүн совхозой хүтэлбэрилэгшэд (директорынь нүхэр Доржиев, главна агрономынь нүхэр Мышлинский) үрэhэ хааха, сэбэрлэхэ, хадагалха хэрэгтэ ёho тэдыгээр хандана.

Эгээл иимэ дээрэhээ, нүхэр Тархай, талын борьболоо таргалжал байна, Хориин совхоз хожомдожол байна.

Д. Цыренов.

ЭМЭ ЯМААН:—Ме-ме-ме. Хүндэтэ худа, Тамнай таргалжа, танихаар бэшэ болошоолта! Шэниисын оpoohоной шэмэ ондоохон лэ байна даа!

ЭРЭ ЯМААН:—Бе-бе-ве. Худагы, худагы, Тамнайшье мяхажажа, маряажажа, мандайшоолта. Энэ оpoohон эндээ үбэлжэхэнь болтогой!

„БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Зайсуулагдаха ёhотой дутагдалнууд"

Иимэ гаршагтай статья октябриин 23-да манай газетэдэ толилогдоо hэн. Манай газетын хүдөө бэшэгшэ нүхэр Цыбикжапов энэ статья соогоо мяха-консервын комбинат тушаагдахаяа асаргадаhан малые удаан саг соо абангүй байгаад, мал тууржа ерэгшэдтэ зохихо байра байдал эмхидхэнэгүй гэжэ энэ статья соо хэлэгдэhэн юм.

— Энэ статья соо заагдаhан баримтанууд шалгалтаар булта тодороо,— гэжэ Бурят-Монголой совнархозой үйлэдбэриин таhагые даагша нүхэр Сурков редакцида мэдээсээ. Саашадаа иимэрхүү дутагдал гаргахагүй гэжэ комбинадай директор нүхэр Карасевта дурадхагдаhан байна.

Михаил Шолоховой романаар абтаhан «Номгон Дон» гэhэн фильмын харуулагдахые хүнүүд үнинэй хүлеэгээ бэлэй. Мүнөө сагай элитэ ехэ уранзохёолшын дүрбэн боти гайхамшагта hайн зохёол гансахан совет арадта hайшаагдаа бэшэ, мүн хилын саадахи оронуудай уншагшадай зүрхэ сэдьхэлые татадаг байна. «Номгон Дон» гэдэг роман бодото национальна шэнжэтэй, айхабтар гүнзэгы удхатай, арад зоной зан абариис, геройнуудай бодото шэнжэ шанарые онсолон тодорхойлжо харуулдаг зохёол ха юм.

Харин мүнөө кино болоод байхадаа, уранзохёолшын бэшэhэн тэрэ гайхамшагта зохёол өөрынгөө удхые гээгээгүй юм аабзэ, ном уншаhан мэтэ хэр hонирхолтой байха хаб гэhэн бодолтойгоор хүн бүхэмнай Горькиин нэрэмжэтэ киностудиин гаргаhан «Номгон Дон» гэжэ фильмын нэгэдэхи серииие харахаяа ошоо бэлэй.

Тус фильмын сценарист ба табигша Сергей Герасимов айхабтар ехэ хүдэлмэри хээ юм байна. Кинодо наадаха артистнуудые кино табигша айхабтар нариинаар шалгажа, бодолтойгоор бэдэржэ олоhон байна. Эдэ бүгэдэ ажалай эсэстэ бодото амжалта туйлагдан тодорбо.

Фильм табигшад Шолоховой номой гол удхые тэрэ зандань, халташье ондоо болгонгүй харуулжа шадаhан байна. Энэ фильм дотор Доной хасагуудай ажабайдалай бүхы олон янзань харагдана, тиин саашанхи байдал дундуур хуушанай ёho заншалай, шүтэлгын hарнин хосоржо, революционно хүдэлөөнэй дэлгэржэ байhан үе этигэмэ hайнаар харуулагдана.

Кинофильмын нэгэдэхи серидэ гол түлэб хубиин, гэр бүлын удхатай ажабайдал харуулагдана. Үйлэнь холын Татарска хуторта болоно. Эндэ хасагуудай үмсынгөө ажал хараад, өөhэдыгөө нэгэ онсо табигдаhан яhатан гээшэбди гэжэ тоолоод, хуушанайнгаа ёho заншалые, гурим дүрим зааханшье хазагайруулангүй сахяад байhан зонуудые харанабди.

Пантелей Прокофьевичын бүлэ эгээл иимэ байhан байгаа. Фильмые зохёогшод эгээл энэ бүлын байдал дээрэ гол түлэб түшэглэн, хасагуудай өөhэд хоорондын ажабайдалай айхабтар ехэ зүрилдөөтэй байhыень, сахиха ёhотой гурим дүримэй сахигдадаггүй гэхэ гү, тэрэ гурим дүримые таhа сохиhон ушарые яаха аргагүй эли тодоор харуулна.

Бага хүбүүн Григориингоо хүршэ айлайнгаа гэр бүлын байдалда hаалта хэн, хадамда гараад байhан эхэнэр—Аксинитай hэшхэлтэй болоhон ябадалые Пантелей Прокофьевич (артист Д. Ильченко) яашье тэсэхэгүй байгаа.

Хасагуудай эртэ урда сагhаа хойшо тогтооhон ёho заншалые эбдэhэн залуу хоёрто ухаа оруулха гээд, үбгэжөөл хэдышье оролдобол, тэрээнhээнь үрэ гаража үгэнэгүй.

Хасагуудай ажабайдалай баhа нэгэ зүрилдөөтэ тала юун байгааб гэхэдэ, үндэhэ яhатанай илгаа гаргадаг зон байгаа. Талха татахаяа тээрмэ ошоhон Петр Мелехов—Пантелей Прокофьевичын ехэ хүбүүн (арт Н. Смирнов) ондо ондоо яhатан гээшэбди гэжэ үhөөрхэлдөөд, хасагууд хохолнууд хоёрой зэрлиг наншалдаа тээрмэ дээрэ хараhан байгаа. Эгээл саг дээрээ хүрэжэ ерэhэн, ушар удха мэдэхэ хүдэлмэришэн-революционер Штокман хасагуудта хэндээшье хэрэггүй хооhон үhөө гаргадаг хуушанайнь хэрэггүй зан тухай ойлгуулжа үгэнэ. Бултадаал тэдэнэрород зон байгаа ха юм, үндэhэ яhатанай ямаршье илгаа гаргаха хэрэггүй гэжэ ойлгожо абана.

Кинофильмдэ Григорий Мелехов Аксинья хоёрой ажабайдал, ажалбадал харуулагдана. Григорий Мелеховэй образ гээшэ айхабтар орёо түбэгтэй, трагическа образ байха юм. Эгээл тиимэhээ тус ролиие наадагша артист П. Глебов юрэ бусын бэрхэшээлые бэлиг талаантаараа туйлажа, үнэн бодото хүниие шуумар бэрхээр харуулжа шадаhан байна.

Григорий яаха аргагүй сэбэр сэхэ, hанаhан зүүhанаа табихагүй, хатуу шэрүүн хүн байгаа. Эгээл тиимэhээ тэрэ хадамда гараhан эхэнэртэ — Аксинида голгүйгөөр дурлажа, хэды аягүй байдалда ороошье hаа, тэрэ инаг дураяа hүүл хүрэтэрөө тахижа ябаа. Григорий Мелеховэй иимэ зоригтой хатуу ябадал хадаа хуушанай байдалда, эртэ урданай ёho заншалда эсэргүү тэмсэл мүн болоно. Григорий гэр бүлынхидтэеэ эбээ таhараад, Аксинитаяа албанhaa гараhан помещик — генерал Листницкиндэ хүдэлмэрилнэ. Удаань сэрэгэй албанда татагдажа, дайнда ябана.

Артист П. Глебов Григорий Мелеховэй ургаhые, зан абариинь болоод, бодото шэнжэ шанарайнь ондоо болоhые айхабтар бодолтойгоор харуулжа шадана. Абындаа байхадаа, ямаршье hанаа зоборигүй, хүхижэ сэнгэжэ ябаhан залуу Григорий, мүн ямар удхатай, хэндээ хэрэгтэй дайн болоно гээшэб гэжэ ойлгожо ядаhан солдат Григорий хоёрой хоорондо илгаа бии бэзэ даа.

Дайнда ороод, добтолго хэжэ ябахадаа, Григорий Мелехов шара үhэтэй, сэнхир нюдэтэй австрийска солдадые hэлмээрээ сабшажа орхёо hэмнай. Алуулhан солдадай хүдэлхөө болёод хэбтэхые удаан хаража, толгой соогоо түрүүшын ехэхэн бодол оруулhан ушарые hананабди. Эгээ энээхэн сценые артист айхабтар hайнаар наадаhан байна.

Госпитальдошье болоhон нэгэ сценые hанаандаа оруулая. Шархатаад хэбтэхэдээшье Григорий Мелехов энэ дайн хэндээ хэрэгтэйб, юундэ иимэ олон хүнэй шуhан адхарха болооб гэhэн асуудалда ходо эзэлэгдэдэг байгаа. Энэ асуудалдань солдат большевик Гаранжа харюу үгэжэ, бодото үнэн зам Григоридо заажа үгэнэ.

—Ши баяд ноёдуудай жаргалтай hайн hуухын түлөө, баян дээрээ бая нэмээхын түлөө хүнүүдые үхэлтэ дайнда намнана гээшэ гэнэ бэзэш?— гэжэ Григорий Гаранжаhаа асууна.—Үгы теэд, арад зон яаха гээшэб? Арад зон энээниинь ойлгоногүй аал? Арад зоной дундаhаа олон зондо ойлгуулан: «аха дүүнэр, бидэтнай иимэ юумэнэй түлөө шуhаа гоожуулжа, ами бэеэ үгэжэ байгаа зон байнабди...»— гэжэ хэлэхэ нэгэшье хүн олдохогүй гээшэ гү?

Гаранжа юрын үгэнүүдээр, ойлгосотой тодоор Григоридо үнэн бодото байдалые ойлгуулан хэлэжэ үгэнэ.

— Арад зон үшөөл харанхы байна гээшэ. Энэ бологшо дайн юу хээхэндэ hургаба гээшэ. Хүн зоной шуhа адхаруулжа байhан, энэ харата муухай дай үүдхэhэн гэмтэ хүнэй духа руу hомо шааха хэрэгтэй... Шабар шэбхэ болоhон муухай хара үмдые тайлажа хаяhан мэтэ энэ яндан хуушанай байдалые хаяха хэрэгтэй. Баяшуулые hэе орогүй үгы хэжэ, тэдэнэй бүхы аашые болюулха шухала, ушарынь арад зониие дан үлүүсэ мүлжэн доромжолно,—гэжэ байжа Гаранжа украин хэлэн дээрээ хөөрэжэ үгэнэ.

Үнэн зүбыень hайса ойлгоhон Григорий Мелехов госпитальдонь гэнтэ дээдэ үндэр түрэлтэ императорай орожо ерэхэдэ, тэрээндэ дурагүйлхэн, хэрзэгыгээр хандана, шоо үзэнэ, шоголно.

Григориин фронтhоо бусаhые энэ кинофильм соо айхабтар зохидоор харуулна. Аксиниингаа ондоо хүнтэй боложо, муу юумэ хэhыснь Сашка үбгэнhөө дуулана. Үглөө үглөөгүүрынь Григорий хуушанайнгаа янзаар залуу эзэнээ hуулгаад, морёор гүйлгөөд ерэhүү гэжэ дурадхана. Боожо баряад, тээ холо шэрэнги шугы руу ороhон бэеэрээ, hалгай hамуу ябадалтай, hайзагай Евгений Листницкиие hанаа оротортонь hайсахан шабхуурдажа орхино. Хубиин хоро үhөө харуулаашье hаа, энэ сценэ хадаа ажабайдалай гүнзэгы зүрилдөөнэй нэгэ хубиие харуулна.

Аксиниин хуби заяан тус фильм дотор тон тодорхой гүнзэгыгөөр, тон хурсаар харуулагдана. Артистка Э. Быстрицкая хуушанай байдалтай зоригтойгоор тэмсэhэн, инаг дураяа эдлэхын түлөө, сүлөөтэйгөөр ажаhуухын түлөө тэмсэhэн хасаг эхэнэрэй бодото образые этигэмэ ту... гыгөөр зураглан харуулжа шадана. С... хэл зүрхэнэй айхабтар ехэ мэдэрэ... инаг дураламай гүн ехэ сэдьхэлые ... артистка хэлэшэгүй зүбөөр харуулжа ша... дана.

Артистка З. Кириенко Наталиие ... дахадаа, инаг дураар дүүрэhэн са... зүрхэнэй мухардалгые этигэмэ тодоор ... руулжа шадана. Тиихэдэ Дарья Ме... вае наадаhан артистка Л. Хитяева ... лэ баратаар наадана.

Тус фильм дотор олон хүнүүдые ... набди. Теэд тэдэнэр бултадаа бэе ... тусхай илгаатай, өөhэдын зан аб... харуулhан дүүрэhэн образууд болож... дорно. Юрэнхыдөө тэдэнэр бултадаа ... зоной ниитэ образые дүгнэн хар... Гайхамшагта хурса бэлигтэй, ажал ... дэлмэридэ дуратай хүхюун дорюун ... зон ажабайдалые шэнээр байгуулжа ш... хань дамжаггүй гэжэ фильм хараhаар ... дэхээр. Хасагуудай ажал хэжэ ябаhые о... ратор В. Рапопорт уран бэрхээр бу... жа абаа. Илангаяа үбhэ хуряалга, т... хуряалгын үеые харахада ехэ урмат...

Олон зоной хабаадалгатай сцена... ехэ hонирхолтой юм. Эдэ сценэнүү... мүнөөнэй хэдэн зуугаад Доной хаса... ба хасаг эхэнэрнүүд хабаадалсаhан ... на. Нютагайнгаа уранзохёолшо М. ... ховой роман дотороо бэшэhэн тэрэ ... байдалые үнэн зүбөөр харуулха ... оролдоhоншье, харуулжа шадаhан ... байха юм.

Н. ДАМПИЛ...

Манай республикын hонин

Улаан хэрээhэнэй бүлгэмэй обком, Элүүрые хамгаалгын министерство санитарна эрхим бюллетень, ханын газетэнүүдэй республиканска конкурс үнгэргэбэ. Энэ конкурсда хамтадаа эмнэлгын 13 эмхи зургаан, тэрэ тоодо хүүгэдэй яслинууд, 5 hургуули хабаадалсаа. Конкурсда харуулагдаhан 53 бюллетеньhээ Улан-Удын городской санитарна эпидстанциин бюллетеньнүүд удхынгаа, гоё hайханайнгаа талаар үлүүсэ hайшаагдажа, нэгэдэхи hуури эзэлбэ. Тэдэнэй редколлегиин (редакторынь нүхэр Пацко) гаргаhан «Дизентери», «Эдеэ хоолой продуктнуудтахи витаминиие хосоруулангүй хайшан гээд буйлуулхаб, хадагалхаб?», «Грипп—халдабаритай үбшэн» гэhэн бюллетеньнүүдые онсолон тэмдэглэхээр. Тэдээн соо дизентери, грипп гэжэ үбшэнүүд тухай, мүн бэеэ яажа аргалхаб гэжэ эли тодоор хэлэгдэнэ.

Мүн Улан-Удын Октябрьска районой поликлиникын хүдэлмэрилэгшэд өөрынгөө бюллетеньнүүдээр дамжуулан ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Тэндэ hара бүри гаргагдадаг бюллетеньнүүдые поликлиникэдэ ерэгшэд ехэтэ hонирхон уншадаг, өөртөө туhатай юумэ ойлгожо абадаг байна. Эдэнэй коллектив конкурсдо хоёрдохи hуури эзэлээ.

Хүүгэдэй хоёрдохи больницын томилhон редколлеги фельдшер Дорфманой хүтэлбэреэр удха түгэс бюллетеньнүүдые саг үргэлжэ гаргажа байдаг. Эдэнь ехэнхидээ хүүгэдтэ, түрэлхидтэ зорюулагдадаг юм.

«Хүүгэд хайшан гээд томо болодог бэ», «Бэеын элүүрые яажа хамгаалхаб?» гэhэн бюллетеньнүүдынь зохидоор, уран гоёор гаргагдаад, республиканска конкурсдо табигданхай. Энэнь 3-дахи hуури эзэлээ.

Конкурсдо шалгаржа, түрүү hуури эзэлhэн эмхи зургаануудта Улаан хэрээhэнэй бүлгэмэй ба Элүүрые хамгаалгын министерствын грамотанууд, мүнгэн шангууд барюулагдаа.

Е. Ринчинова.

Шэнэ барилганууд тухай тобшохоноор

Колхозой музей. Курумканай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой центртэ хизаар ороноо шэнжэлхэ музей hаяхан нээгдээ. Энээн соонь Курумканай аймагай Октябриин урда тээхи үе ба мүнөөнэй байдал тодорхойгоор харуулагдана.

Г. Бадмаев.

***

Шэнэ гостиница. Мухаршэбэрэй аймагай центртэ шэнэ гостиница баригданхай. Энэнь 20 хүнэй хонохо таhалгануудтай. Гостиница соо hаруул, дулаан, эмхи гуримтай.

М. Николаев.

***

Хониной байра. Дээрэ дурсагдагша аймагай «Үнэн» колхоздо Гашейн МТС-эй механизаторнууд хониной шэнэ байра барижа байна. Эндэнь 400 түлгэ байхаар хараалагдана.

Ф. Михайлов.

***

Хэлхеэ холбооной таhагтай болоо. Энэ намартаа Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхид шэнэ газетэ, журнал, бэшэгүүдые саг соонь абаха аргатай болоо. Эндэ хэлхеэ холбооной шэнэ таhаг нээгдэhэн байна.

***

Типовой байра. Хориин аймагай «Коммунизм» колхоздо 100 үнеэнэй байха типовой шэнэ байра ашаглалгада оруулагдаа. Эндэнь дүүжэн харгы татагданхай, автоматическа уhалуури, үнеэ haaxa агрегат тодхогдонхой, мүн зайн гал оруулагданхай.

***

Н. С. Кабашевто—памятник. Революционер-партизан ябаhан Николай Степанович Кабашевой дурасхаал болгогдон, Суво нютагта (Баргажан) памятник табигдаба. Үнинэй партизануудай, «Авангард» колхозой партийна организациин, Сувын долоон жэлэй hургуулиин пионернүүд, hурагшадай зүгhөө энэ памятнигта сэсэгүүд табигдаа.

Автомашинанууд хүдөө эльгээгдэнэ

Хүдөө тосхонуудынай эд хэрэглэгшэдэй кооперацяар дамжуулан автомашинанууд, хүдөө ажахын машинануудые жэл бүри олоор абадаг болонхой.

Аймпотребсоюзууд ганса ноябрь hара соо элдэб маркын 40 автомашина худалдаhан байна. Мүн hаяар колхозууд, МТС-үүдтэ 20 гаран элдэб машина эльгээгдэхэнь. «ГАЗ-63» маркын хүнгэн амтомашина, «К-125» маркын мотоциклнууд худалдагдаха юм.

Д. Колмаков.

Колхозой сад

Манай эндэ ургадаг элдэб янзын үлир жэмэс республикын түб хото—Улан-Удэдэ нээгдэhэн арадай ажахын ба соёл культурын выставкэдэ табигдажа, ажалшадые ехээр hонирхуулаа. Яблока, вишня, үхэр нюдэн, малина, ранеткэ гэхэ мэтэ жэмэсүүд харуулагдаhан байна. Яблокын томонь хүнэй нюдаргын зэргэ байгаа.

Урдань манай республикада яблока, вишня ургаха гэжэ hанагдаашьегүй байhан юм. Харин мүнөө республикын олохон колхоз, МТС, совхоз, туршалгын станцинууд эмхи зургаанууд, юрэ хүнүүд жэмэстэ сад таридаг болонхой.

Заиграйн аймагай «Улаан Эрхирик», Ленинэй, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозууд энэ жэлдэ садуудта хэдэн арбаад центнер жэмэс ургуулжа абаа. «Улаан Эрхирик» колхоз тэрээнhээн 52801 түхэригэй олзо доход оруулhан байна.

Иимэ садтай болохо арга боломжо республикын колхоз бүхэндэ бии.

А. Шергина.

281 центнер загаhа бариба

Яруунын загаhанай заводойхид намар-үбэлэй загаhа барилгада эмхитэй hайнаар бэлэдхээд, түрүүшын үдэрhөө хойшо даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ байна.

Иннокентий Филоновой хүтэлбэрилдэг бригада 15 хоног соо 150 центнер загаhа бариха даабаритай аад, 281 центнер бариба. Загаhашад С. Курбетьев, С. Уваров эршэмтэй ажалаараа бусадта жэшээ харуулна.

Нүхэр Григорьевой хүтэлбэрилдэг бригада загаhа бариха даабаряа 110 процент дүүргэнэ. Мүн нүхэр Фроловой даадаг комсомолшууд-залуушуулай бригада жэшээтэ ажалаараа суурхадаг.

Эндэхи загаhашад загаhа бариха жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид декабриин 15 болотор дүүргэхэ уялга абаад, үгэдөө хүрэхын түлөө тэмсэжэ байна.

В. Байбородин.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Сириин, Египедэй сэрэгүү... сугтаа hургуули хэбэ

ДАМАСК, (ТАСС). Сириин, Е... педэй сэрэгүүд ноябриин 19-дэ су... таа hургуули хээ. Сэрэгэй hургу... лида Сириин армиин генеральн... штабай начальник генерал Аф... Аль-Бизри, генеральна штабай н... чальнигай орлогшо Нефу... Сири Египет хоёрой нэгэд... мэл командованиин офицерну... Сириин парламентын түрүүлэг... Акрам Хаурани, Сиридэ ерээд ай... шалжа байhан Египедэй парламе... тын делегациин гэшүүд сэрэг... hургуулида байлсаа.

Баруун Германиие саашадань зэбсэгжүүлхэ түсэбүүд

БОНН, ноябриин 21. (ТАСС) Уялгата ёhoop сэрэгэй алба хэ... тухай хуулида нэмэлтэ оруулх... тула ФРГ-гэй оборонын министе... ство бэлэдхэл хэжэ байна. Энэ ху... лиин бэелүүлэгдэжэ эхилхэдэ Б... руун Германидахи хүн зон сэрэг... албанда бүри олоор татагда... эхилхэ байна. Сэрэгэй албан... татагдагшад НАТО-до мэдэлг... тусхай армида алба хэхэ юм. ФР... гэй оборонын министерствын х... раалhан түсэбэй ёhoop НАТО... мэдэлгүй энэ армида 20 мянг... солдат, сержант алба хэхэ байн... гэжэ багсаагдана.

Англида юумэнэй үнэ сэн дээшэлнэ

ЛОНДОН, ноябриин 21. (ТАСС) Англида юумэнэй үнэ сэн дээшэ... жэ үргэлжэлhөөр. Ажалай мини... терствын мэдээнэй ёhoop, үнгэрэ... шэ жэлэй октябрь hаратай жэш... бэл энэ жэлэй октябрьда юумэн... үнэ сэн 4 пунктаар дээшэлжэ, 1... пункт болоо.

Капиталистическэ оронуудта болоhон забастовконууд

Забастовкын болодоггүй ка... талистическэ оронууд дэлхэй дэ... үгы шахуу. Байра байдалаа, аж... лайнгаа эрхэ нүхэсэл hайжаруу... хын түлөө капиталай оронуудта... ажалшад шангаар тэмсэнэ.

Уругвайн 11 мянган түмэрза... шад забастовко хэжэ эхилhээр ... ды хоноод байна. Гол мүрэ... портнуудай хүдэлмэришэдшье ... бастовко хэнэ. Ажалшадай заб... товко хэhэн тухайда хэблэлдэ ... бүри толилогдоно. Һүүлшын 11 ... рын турша соо Уругвайда 298 ... бастовко болоо гэжэ хэблэл ... дээсэнэ.

Бельгидэхи алмазна промы... ленностиин хүдэлмэришэдэй бү... дэниитын забастовко хоёрдохи ... раа үргэлжэлжэ байна. Тэдэ ... дэлмэришэд салин хүлhэсэ дээш... лүүлхэ тухай эрилтэ табина. Э... промышленностиин зарим hал... ринуудай хүдэлмэришэд, тэрэ то... до гранильщигууд гурба hара ш... хуу забастовко хэнэ.

Гуллиин 700 доккер (Англ... салин хүлhээ дээшэлүүлхэ тух... эрилтэ табяад, ажаллахаяа бол... Забастовкын болоhоной шал... гаанаар олохон суднанууд ... ашаан буулгагданагүй.

Гаврда (Франци) ноябриин ... до 7,5 мянган металлист ажал... хаяа болёо.

Редакторай орлог... **О. ГОМБОЕВА.**

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская—32-67. бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

—Н00590. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 5732.